

НОВИЙ КУРС • WWW.NEWROUTE.ORG.UA
НАНМ УКРАЇНИ • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/NANMU
ISCU «PROTON GLOBAL» • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/PROTON

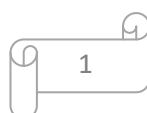
ISSN 2305-9869 (print)
ISSN 2709-1287 (online)
DOI: 10.61718/sgv

TM

СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

НОВИЙ КУРС • WWW.NEWROUTE.ORG.UA
НАНМ УКРАЇНИ • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/NANMU
ISCU «PROTON GLOBAL» • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/PROTON

ISSN 2305-9869 (print)
ISSN 2709-1287 (online)
DOI: 10.61718/sgv
Publisher ID: 7886

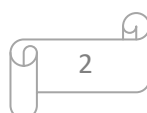
TM

СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

2025 • Випуск 58

- Освіта • Фізична культура • Спорт •
- Культура • Мистецтво • Журналістика •
- Гуманітарні та соціальні науки • Бізнес • Адміністрування •
- Право • Готельно-ресторанна справа • Туризм • Рекреація •
- Транспорт • Безпека • Інженерія • Математика • Виробництво •
- Будівництво • Природничі науки • Сільське господарство •
- Охорона здоров'я • Соціальне забезпечення •

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК™ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано 2010 року. Збірник є мультидисциплінарним науковим виданням. Міжнародний стандартний номер періодичного видання ISSN 2305-9869 (print), ISSN 2709-1287 (online). Видавцем збірника викристовується офіційно зареєстрований знак для товарів та послуг (торгова марка) «Соціально-гуманітарний вісник»™, що підтверджує та гарантує високу якість наданих послуг (Свідоцтво № 343138 видане Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 8013 від 22.11.2023. Зареєстровано у глобальному реєстрі видавців Global Register of Publishers. Ідентифікатор видавця 7886. Видання отримує власний DOI: 10.61718/sgv. Видавництво зареєстровано у Crossref із префіксом 10.61718. Засновник та видавець: Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс» (рік заснування – 1989) є науковою установою. Контент розміщується в базі даних інформаційного ресурсу «Наукова періодика України», в пошуковій системі наукових публікацій «Google Scholar», в репозитарії на сайті засновника. Індується за показниками InfoBase Index (InfoBase), h-індекс (Google Scholar), i10-індекс (Google Scholar). Включено до каталогу наукових ресурсів відкритого доступу ROAD, до академічної бази даних ResearchBid, до бази наукових публікацій Google Scholar, до каталогу наукової періодики України з питань освіти, педагогічної, психологічної та соціальних наук Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського Національної академії педагогічних наук України, до реєстру наукових видань України державної наукової установи України «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації». Публікація у виданні є науковою працею, яка опублікована у вітчизняному науковому періодичному виданні та підтверджує апробацію наукових досліджень автора. У науковому періодичному виданні можуть бути розміщені наукові повідомлення про розробки та праці, в т. ч. інформація про підготовку кваліфікаційних (дипломних) робіт, дисертаційних досліджень, творчих мистецьких проєктів тощо. Наукове періодичне видання не входить до переліку фахових видань України. Наукове періодичне видання є мультидисциплінарним науковим виданням. У виданні розміщуються наукові публікації за повним переліком галузей знань. Автори несуть відповідальність за зміст (авторство та самостійність досліджень), точність та достовірність викладеного матеріалу. Редакція може не поділяти точку зору авторів. Наукові публікації оприлюднюються в рамках проведення науково-практичної конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства». Розміщення публікації автора у науковому періодичному виданні є підтвердженням участі автора у конференції. За результатами проведення конференції та оприлюднення рукописів, автори отримують електронний сертифікат (30 годин – 1 ECTS credits). Сертифікати оприлюднюються на сайті видавця (згідно Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800).

Редакційна колегія:

Кучин Сергій Павлович, головний редактор, доктор економічних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України
Акіншина Ірина Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент
Березовська-Чміль Олена Борисівна, кандидат політичних наук, доцент
Внукова Ольга Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент
Гетьман Ірина Анатоліївна, кандидат технічних наук, доцент
Гришко Світлана Вікторівна, кандидат географічних наук, доцент
Доброєр Наталія Вікторівна, кандидат культурології, доцент
Дубовик Наталія Анатоліївна, кандидат політичних наук, доцент
Єрошенко Олена Віталіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент
Калініна Ольга Сергіївна, кандидат культурології
Карпинський Борис Андрійович, доктор економічних наук, професор
Кислюк Любов Вікторівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
Кожедуб Олена Василівна, кандидат соціологічних наук, доцент
Коробчук Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент
Кучин Павло Захарович, заслужений артист України
Кучина Тетяна Ігорівна, відповідальний секретар, магістр з маркетингу
Мкртчян Оксана Альбертівна, доктор педагогічних наук, професор
Пашкова Надія Ігорівна, кандидат філологічних наук, доцент
Підлісна Ольга Вікторівна, кандидат мистецтвознавства, доцент
П'ятакова Галина Павлівна, доктор педагогічних наук, професор
Рассомахіна Ольга Андріївна, кандидат юридичних наук, доцент
Сафонова Наталія Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент
Стефанишин Олена Василівна, кандидат історичних наук, доцент
Сторож Олена Василівна, кандидат психологічних наук, доцент
Тарасюк Лариса Сергіївна, доктор філософських наук, професор
Федоренко Микола Олександрович, кандидат філософських наук, доцент
Харченко Артем Вікторович, кандидат історичних наук, доцент
Хожило Ірина Іванівна, доктор наук з державного управління, кандидат медичних наук
Ціватий Вячеслав Григорович, кандидат історичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України
Шевчук Інна Володимирівна, доктор наук з державного управління, професор
Шептуха Олена Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент
Штулер Ірина Юріївна, доктор економічних наук, професор

Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 58. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2025. – 38 с.

УДК 001 • С69 • ISSN 2709-1287 • DOI: 10.61718/sgv

Опубліковано на основі ліцензії Creative Commons Attribution License

© СГ НТМ «Новий курс», 2025

© Автори, 2025

ЗМІСТ

	Стор.
<i>Скрипка Катерина Сергіївна</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИЦІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	... 5
<i>Зубай Юрій Миколайович</i> КОМПОЗИТОР «ДРУГОГО РЯДУ» ЯК ЯВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	... 9
<i>Ірина Лисенко</i> КЛУБНА СИСТЕМА ЧИ СИСТЕМА КЛУБНОЇ РОБОТИ У СПОРТІ: ТЕРМІНОЛОГІЧНА ТОЧНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	... 10
<i>Стецюк Юрій Олегович</i> ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	... 13
<i>Котик Любов, Чемерис Вікторія</i> СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ ПІДГАЄЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	... 14
<i>Швед Олександр Вікторович</i> ВПЛИВ РЕФЛЕКСИВНИХ ПРАКТИК НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	... 20
<i>Kukharska Liliia</i> PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF SUPPORTING THE YOUNG GENERATION OF UKRAINE IN CONDITIONS OF WAR	... 21
<i>Kosiuk Oksana Mykhailivna</i> NON-FICTIONAL CREATIVITY ON THE MARGINS OF AESTHETICS AND COMMUNICATION	... 22
<i>Васильєв Євгеній Вікторович (архімандрит Діонісій)</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ЕТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ВІДПОВІДІ СУЧАСНОГО БОГОСЛОВ'Я	... 24
<i>Вагерич Василь Васильович</i> ЗВУКОВИЙ ПРОСТІР ВІДЕОІГОР ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ	... 26
<i>Dankevych Nina Ivanivna, Hornostaieva Kateryna Oleksandrivna, Dankevych Artem Serhiyovych</i> HEAT STRESS IN THE POULTRY INDUSTRY (A LITERATURE REVIEW)	... 28
<i>Павлик Мар'ян Тарасович</i> ЖАНРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИПУСКІВ НОВИН В ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ МАРАФОНІ «ЄДИНІ НОВИНИ»	... 29
<i>Бірук Ірина Дмитрівна, Сініцина Олена Валеріївна, Пашкевич Віктор Володимирович, Шолопак Петро Васильович, Пасевич Анатолій Михайлович</i> ВАЖЛИВІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ТРЕНУВАННЯХ З ТЕНІСУ НАСТІЛЬНОГО СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	... 31
<i>Чересюк Дмитро Олександрович</i> МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В НАТО	... 34
<i>Юлія Боруцька, Зінаїда Живко</i> ФОРМУВАННЯ ЕКОСВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АГРОТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	... 36

Скрипка Катерина Сергіївна
Доктор філософії

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИЦІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано особливості організації виховної роботи в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Звернена увага на такі питання як: нормативно-правовий аспект, національно-патріотичне виховання в контексті сучасних викликів, виховання здорового способу життя, формування ціннісного ставлення у здобувачів освіти, розвиток емоційного інтелекту як передумова розквіту інноваційної особистості. Узагальнено інформацію щодо застосування сучасних виховних технологій в закладах загальної середньої освіти: інформаційно-комунікаційна, інтерактивна, технологія розвитку критичного мислення, технологія особистісно-орієнтованого навчання, технологія співробітництва та технологія колективної творчої справи. Ключові слова: виховна робота, національно-патріотичне виховання, інноваційні виховні технології, проектна діяльність.

В умовах війни, коли освітній процес зазнає змін важливим аспектом є здатність закладів загальної середньої освіти адаптуватися до нових реалій. Нормативно-правовий контекст організації виховної роботи регулюють: Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», Концепція «Нова українська школа», Лист Міністерства освіти і науки України №1/15281-24 від 23.08.2024 «Про організацію 2024/2025 н.р. в ЗЗСО» та лист Міністерства освіти і науки України від 13.05.2022 р. №1/5119-21 «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану».

Законом України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 15) визначено, що виховний процес у закладах освіти є складовою освітнього процесу і має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини.

Концепцією «Нова українська школа» передбачено зміст освіти, який заснований на формуванні компетентності, необхідної для успішного розвитку в суспільстві. Реалізація мети освіти має ґрунтуватися на таких ціннісних орієнтирах, як: визнання унікальності кожної особистості та заборона дискримінації; розвиток критичного мислення; формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного психоемоційного розвитку дитини; забезпечення добробуту й безпеки завдяки створенню довіри у закладах загальної середньої освіти та утвердження доброчесності, через виховання відваги, наполегливості та справедливості.

Національно-патріотичне виховання здобувачів освіти є пріоритетним напрямом в національній системі освіти. Саме Стратегія національно-патріотичного виховання та Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року визначають основні складові національно-патріотичного виховання: громадсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне.

З метою посилення національно-патріотичного виховання здобувачів освіти доцільно проводити просвітницькі заходи, а саме: формування пошани і шанування символів, символіки і історичних святинь України, уроки мужності, день захисника та захисниці України, день Гідності та Свободи, день Соборності України; ситуаційно-рольові та імітаційні ігри, інтелектуальні аукціони та соціально-психологічні тренінги. Змістовим наповненням проектної діяльності можуть стати: «Україна – козацький край»; соціальний проект «Зроби іграшку – підтримай воїна»; «Я – українець! Я – патріот!»; «Родина і Україна» та «Волонтер і сучасність». Проведення виховних заходів у закладах загальної середньої освіти спрямовані на: формування в учасників здорового способу життя; упровадження принципу недискримінації; запобігання вживанню учнями та іншими учасниками освітнього процесу тютюну, алкоголю, наркотичних засобів; упровадження в закладах освіти програм із протидії проявам булінгу; проведення інформаційних кампаній для учасників освітнього процесу, спрямованих на популяризацію безпечного способу життя.

Українське суспільство продовжує жити в умовах повномасштабної війни. Здобувачі освіти потребують підтримки та допомоги. Положення про психологічну службу у системі освіти України визначає загальне спрямування діяльності психологічної служби в закладах освіти щодо вирішення виховних задач, що сприятимуть збереженню психологічного здоров'я учасників освітнього процесу. Перша психологічна допомога є сукупністю заходів психологічної допомоги учням, які зазнали впливу значних стресорів. Корисно застосовувати відео із стабілізаційними техніками з Всеукраїнського проекту «Скажи чесно: Як ти?».

Виховна робота має бути спрямована на формування ціннісного ставлення. Кібербулінг стосується випадків вчинення цькування в освітньому середовищі в Інтернет-просторі. З метою профілактики булінгу та кібербулінгу у закладах освіти ефективно проводити просвітницьку роботу з батьками з питань профілактики булінгу та формування толерантної поведінки.

На сучасному етапі розвитку освіти роль в успішному розвитку здобувачів освіти відіграє соціально-емоційне навчання. Мета СЕЕН – формування навичок, необхідних для соціальної та емоційної адаптації людини в сучасному світі. Йдеться про можливість спілкуватися, бути стабільним у критичній ситуації. Програма СЕЕН практикує виховання стійкості в чотири способи: створити в закладі освіти середовище співпереживання, у якому однолітки та учительство ставляться до учнів справедливо; заохочувати розвиток усвідомленості, яка допомагає здобувачам освіти турбуватися про себе; виховувати співпереживання до себе і до інших, а в результаті – взаємини з іншими; навчати та практикувати навички, які дають учасникам виховного процесу виходити зі щоденних стресових ситуацій.

Тому виховна діяльність передбачає роль педагога-новатора, носія нововведень – того, хто має творчі здібності; готовий до пошуку; ініціативний, активний та компетентний; здатний до організації своєї професійної діяльності на інноваційному рівні; враховує індивідуальні, вікові та психофізіологічні особливості учнів та хоче відкрити дітям можливості творчого розвитку. Ефективність його виховної роботи залежатиме від вибраних ним технологій, форм і методів.

Сьогодні інноваційна виховна діяльність набуває дослідницько-пошукового характеру: адже педагоги обирають нові виховні програми, проекти, використовують нові прийоми і засоби виховної діяльності. Творча діяльність вчителя може бути мистецтвом або технологією. Мистецтво засноване на інтуїції, технологія – на закономірностях науки. З мистецтва все починається, технологією – закінчується, щоб потім все почалося спочатку. Технологія – є сукупністю прийомів, спрямованих на чітку організацію виховних занять, в іншому випадку – як уміння використовувати обладнання та наочні посібники. Коменський визначає, що технології є досконалим методом виховання, в межах якого освітні технології відбивають загальну стратегію розвитку освіти; педагогічні технології – втілюють тактику реалізації стратегії освіти шляхом впровадження моделей управління цим процесом. Тому виховні технології – спрямовані на досягнення виховної мети та удосконалення педагогічної діяльності. Вибір виховної технології починається з усвідомлення мети та основних завдань виховної роботи закладу, які спрямовані на: формування в учнів національної свідомості, патріотизму, любові до свого народу; забезпечення духовно-морального розвитку учнів; формування національного культу соціально-активної особистості; формування в учнів екологічної культури та задоволення потреб учнів у професійному самовизначенні.

Визначимо інноваційні виховні технології, які використовуються в практиці: інтерактивна технологія, технологія критичного мислення; інформаційно-комунікаційна технологія; технологія особистісно-орієнтованого навчання; технологія виховання успішної особистості; проектна, ігрова технологія; технологія колективних творчих справ та технологія співробітництва.

Виділимо ключові елементи інтерактивної технології: адаптивний дизайн навчальної програми, в межах якого навчальна програма дозволяє вносити зміни на основі зворотного зв'язку з учнями та вимог, що змінюються; ітеративні навчальні цикли представляють собою розуміння того, що навчання структуроване на керовані цикли, що сприяє вдосконаленню та застосуванню знань; навчальне середовище для співпраці покращує навички вирішення проблем; рефлексивна практика передбачає зворотній зв'язок, який є невід'ємною частиною, що дозволяє учням зрозуміти процес інтерактивності, а педагогам – адаптувати свої стратегії викладання; розширення можливостей надає здобувачам освіти автономію, що сприяє розвитку навичок самоспрямованого навчання.

Основою технології розвитку критичного мислення є: вміти самостійно вчитися й працювати з джерелами інформації; мати особисту точку зору й вміти її аргументувати; вміти бачити проблеми та застосовувати свої знання для розв'язання життєвих проблем та мати культуру спілкування.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у виховному процесі стало однією із найпоширеніших технологій. ІКТ дає можливість: застосовувати здобутки новітніх інформаційних технологій; удосконалювати навички самостійної роботи учнів в мережі Інтернет; зробити процес виховання цікавішим і змістовнішим; забезпечити особистісно-орієнтований підхід та підвищити пізнавальну активність учнів за рахунок відео- та аудіоінформації. Завданням даної технології є: формування і розвиток в учнів компетентностей (саморозвиток та самоосвіта; інформаційна та комунікативна культура).

Технологія особистісно-орієнтованого виховання передбачає: педагогічну любов до дітей, зацікавленість їхньою долею; терплячість до їхніх недоліків; оптимістичну віру у кожного учня та майстерність спілкування.

Особливістю технології виховання успішної особистості є вироблення найціннішої людської якості – стійкості у боротьбі з життєвими труднощами. Мета технології: створити ситуацію успіху для розвитку особистості, дати можливість усвідомити свої здібності та віру у власні сили. Серед форм технології слід відзначити: створення видів радості, в яких задіяні різні категорії через дитячі об'єднання: до прикладу, школа лідерів. Головна мета діяльності вчителя – створити ситуацію успіху для розвитку особистості дитини, дати можливість кожному відчувати радість досягнення успіху. Цьому сприяє проектна діяльність, яка є організованим і самостійно виконаним учнем комплексом дій, що завершується створенням творчого продукту. Щоб домогтися результату необхідно навчити здобувачів освіти самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, уміння прогнозувати результати і наслідки варіантів рішення. Робота над проектом – це практика особистісно-орієнтованого виховання, що враховує вільний вибір, особисті інтереси здобувачів освіти. В умовах проекту навчання відбувається природним шляхом, адже ціль – не вивчити, а виконати завдання, отримати результат, а це мотивує здобувачів освіти. Основний чинник, який спонукає використовувати проекти у виховній роботі – це те, що він дозволяє включити в цей процес велику кількість учнів та організувати співпрацю вчителів та учнів через активну та творчу діяльність. Розвиток пізнавальних інтересів, творчих навичок, уміння самостійно здобувати знання є метою застосування проектних технологій. Що може бути кращим для становлення особистості, ніж відчуття успіху і власної значущості від результатів власної діяльності. Таким чином, використання проектних технологій у виховній роботі створює умови для всебічного розвитку особистості у процесі організації творчої діяльності. Успіх упровадження проектної технології залежить від усвідомлення її значення, знання й дотримання ними алгоритму проектної діяльності.

Серед ігрових технологій слід відзначити такі: казкотерапія, арт-терапія, технологія «Виховувати – граючи, грати – виховуючи», технологія виховання рольовими іграми. Серед функцій ігрової технології слід відзначити: розважальну, комунікативну: оволодіння діалектикою спілкування; самореалізацію у грі як «полігоні» людської практики; ігротерапевтичну: подолання різних труднощів; діагностичну: самопізнання в процесі гри та функцію корекції: внесення позитивних змін у структуру особистісних показників.

Саме в умовах технології співробітництва кожен учень сприймає себе особистістю та відчуває увагу вчителя особисто до нього. Дана технологія передбачає, що діти відкрито, довірливо ставляться до дорослих – у школі і в сім'ї. Для цього потрібні не єдині вимоги, як прийнято говорити, а доброзичливі стосунки зі здобувачами освіти. Серед прийомів слід зазначити такі: «Стань учителем», «Обмін ролями», «Даю шанс», кооперативне виховання, індивідуальна діяльність, робота у парах та групах. Саме колективна творча справа – є спільним пошуком кращих рішень життєво важливих завдань спільно з дітьми і дорослими. При організації виховних заходів слід враховувати принцип «зміни ролей» і залучення всіх учнів до виконання організаційних дій, що сприяють їх особистісному розвитку.

Завдання технології: формувати особистість в процесі роботи на користь інших людей та організувати певний спосіб життя колективу. Здійснюється дана технологія через такі форми і методи: засоби виховної турботи, співдружність старших і молодших колективів, акції та робота з батьками.

Виховна робота в умовах дистанційного навчання вимагає опанування нових платформ підтримки зв'язку з учнями та донесення інформації. Серед інноваційних форм роботи в умовах дистанційного формату слід відзначити такі: фоточеленджі, артчеленджі, онлайн (марафони, проекти, квести, бесіди, екскурсії, засідання лідерів учнівського самоврядування), флешмоби, презентації відеороликів. Звернемо увагу на ефективні способи, які допоможуть залучити учнів до освітнього процесу. Брейнстормінг – метод пошуку ідей для вирішення будь-якої проблеми. У його основі – висловлення задумів без обмежень і засудження. Алгоритм організації даного методу передбачає: обрання координатора – тобто учня, який контролюватиме процес та записуватиме всі ідеї; пояснення мети брейнстормінгу: яку проблему потрібно вирішити та який результат отримати; запис і проговорення того, що генерує мозок та встановлення обмеження за часом; групування схожих ідей та обрання тих, які підходять для вирішення питання. Брейнстормінг допомагає здобувачам освіти навчатися роботі в команді. Види мозкового штурму включають: структуровані та неструктуровані обговорення; реверсивне мислення; будівництво номінальних групових відносин; онлайн-штурми: чати, форуми, листування у соцмережах; створення мап командних ідей та загальні групові походи.

Метод Демарш (від фр. demarche – дія, вчинок) базується на практичних діях, пов'язаних певним пізнавальним завданням і призначених для творчого виконання учнями. Робота за цим методом передбачає співробітництво. Основним завданням методу є перетворення виховної роботи у постійний пошук. Змістом є певні способи діяльності, які використовуються учнями під час розв'язання проблемних ситуацій.

Серед інноваційних технологій можна виділити групові (сесійні зали), якщо заняття проводяться в онлайн-сервісі Zoom: робота в парах (обмін думками); робота в трійках (обговорення, підведення підсумків чи

виділення думок); робота в малих групах (розподіл ролей: «спікер» – керівник групи, «секретар», «посередник» та «доповідач»).

Серед фронтальних методів відзначимо: мозаїка (малі групи працюють над завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з аспекту проблеми); відкритий мікрофон (учні висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон»); аналіз дилеми (учні обговорюють дилему і пропонують варіанти, що складаються внаслідок вибору); метод сесія «питання-відповідь»; групові дискусії (учасники обговорюють проблему, знаходячись у різних групах, що мають різне бачення. У кожній із таких груп здобувачі освіти презентують свої ідеї); аналіз реальних проблем (робиться акцент на тому, як вирішувати реальні виклики, що потребують дій); «Пошук інформації» (для груп розробляють запитання, відповіді на які можна знайти в різних джерелах інформації); «Мета план» (обирається проблема, учасники об'єднуються у групи і складають відповіді на питання: реальний стан справ, як повинно бути, чому у дійсності саме так, а не як повинно бути та пропозиції); «Займи позицію» (метод допоможе продемонструвати різні думки з теми, обґрунтувати свою позицію).

Для того, щоб використання інноваційних технологій у виховній роботі досягло поставленої мети, давало можливість реалізувати мету та зміст сучасного виховання необхідно дотримуватися таких рекомендацій:

- чітко формулювати мету будь-якого виховного заходу;
- урахувати ступінь підготовленості учнів, їх організованість, інтереси, вікові особливості, здатність до творчості та самостійного мислення;
- прорахувати всі можливі наслідки діяльності – дидактичні, психологічні та виховні;
- спланувати діяльність до найменших дрібниць;
- підготувати методичне забезпечення;
- створювати ситуацію успіху, щоб вселяти дітям впевненість;
- теми для діяльності мають бути зрозумілими і простими;
- в основі діяльності має бути інтерес, ініціатива;
- виховна робота повинна викликати позитивні емоції.

Отже, під інноваціями у вихованні розуміють процес створення, поширення нових засобів для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому, а також пошук оригінальних, нестандартних розв'язань педагогічних проблем. Мета інноваційного виховання спрямоване не на засвоєння учнями прийнятих у суспільстві цінностей, норм, відношень та зразків поведінки, а на розвиток особистості учня, зацікавленості кожної дитини у виявленні свого життєвого досвіду та прояву своєї індивідуальності.

Джерела.

1. Лист Міністерства освіти і науки України №1/15281-24 від 23.08.2024 «Про організацію 2024/2025 н.р. в ЗЗСО»
2. Інновації у виховних системах URL: <https://osvita.ua/school/method/upbring/1420/>
3. Катерина Скрипка Проектна діяльність як педагогічна технологія впровадження інноваційного навчання в закладах загальної середньої освіти. Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору впродовж життя: зб. Матеріалів Другого Міжнар. Наук. практ. Web-форуму, м. Київ-Харків, 25-27 берез. 2020 р. Харків: УПА, 2020.С. 192-194/

DOI: 10.61718/sgv58.01
УДК 78.03:7.01(477)

Зубай Юрій Миколайович
Доктор філософії
ORCID: 0000-0003-1475-8368
Київська муніципальна академія музики ім. Р. Глієра

КОМПОЗИТОР «ДРУГОГО РЯДУ» ЯК ЯВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У дослідженні розглядається становлення та функціонування поняття «композитор другого ряду» в музикознавчому дискурсі кінця ХХ – початку ХХІ століття. Запровадження цього терміна стало реакцією на потребу привернути увагу науковців до творчості композиторів, які залишилися поза межами домінуючого культурного нарративу, попри актуальність і популярність у свій час. У роботі аналізуються підходи різних дослідників до визначення цього явища, серед яких – А. Цукер, Л. Купець, Н. Цейко, О. Басса, Т. Андрієвська, А. Литвиненко, У. Граб, Т. Якубов та П. Шиманський. Акцентується увага на різноманітні критеріїв, за якими композитор може бути віднесений до «другого ряду» – від відсутності новаторства до регіонального рівня визнання. Водночас підкреслюється, що творчість таких митців відіграє вагомий роль у збереженні культурної тяглості, формуванні музичної традиції та створенні основ для майбутніх інновацій. Незважаючи на обмежене поширення цього поняття в українському музикознавстві та його потенційно знецінювальне трактування, воно заслуговує на подальше осмислення і концептуалізацію, з огляду на складну багатовимірність музичного процесу та культурної спадщини. Ключові слова: типологія музичного мислення, музична ієрархія, українська музика.

Наприкінці ХХ століття в музикознавчому дискурсі утвердився термін «композитор другого ряду» (також уживаються варіанти – другого плану, ешелону, величини). Його введення було зумовлене необхідністю акцентувати увагу наукової спільноти на творчому доробку композиторів, які опинилися поза межами домінуючого культурного нарративу на певному етапі історичного розвитку музичної культури. Значна частина з них у свій час користувалася помітною, а іноді й широкою популярністю.

А. Цукер [8] виділяє кілька основних причин, відносно яких композитор опиняється в так званому «другому ряду»:

- орієнтація мистецтва на «шедевроцентризм», згідно з яким інтерес науковців спрямований на твори геніїв, а творча спадщина їх менш відомих сучасників залишається поза увагою;
- усталені традиції, котрі «класифікували» навіть за життя композиторів за рангами, такими як «геніальні», «видатні», «відомі» (особливо відчутно це було в радянські часи, адже відносно даної «класифікації» їх виконували, вивчали, вносили в довідники);
- «композитори другого ряду» не є новаторами в музиці, але їх функція направлена на закріплення традицій системи цінностей даної епохи в музичній культурі, або створення «підґрунтя» для новаторських течій в музиці.

Л. Купець [5] у своїй статті йде іншим шляхом – авторка констатує факт – «усі композитори, кого ми не відносимо до категорії «геній» і є «композиторами другого ряду»». За науковицею для генія характерна неповторність стилю, індивідуальність, вплив на інших музикантів. «Композитор другого ряду» найяскравіше демонструється в контексті епохи, для нього характерна загальна типологія музичного мислення своєї епохи.

В небагаточисельних працях проблематика композитора «другого ряду» піднімається і в творчості українських дослідників. Зокрема Н. Цейко в одній із своїх праць розділяє композиторів за ступенем талановитості навіть на три ряди, але без конкретизації ознак чи наведення їх імен [7, с. 170].

О. Басса, розділяючи авангардних західноукраїнських композиторів 1920-1930-х років за рівнем обдарованості, до «першого ряду» відносить таких композиторів як С. Людкевич, В. Барвінський, Н. Нижанківський, С. Туркевич, Б. Кудрик, З. Лисько, А. Рудницький, М. Колесса, Р. Сімович, до «другого ряду» – Я. Ярославенко, В. Безкоровайний, В. Балтарович та окремо виділяє композиторів-аматорів – М. Волошин, О. Бобикевич [2, с. 68].

Т. Андрієвська використовує визначення «композитор другого ряду» аналізуючи творчий спадок Ісаака Берковича, при цьому авторка наголошує, що його творчість вносить значний внесок у музичну педагогіку, і має не лише прикладне значення, а й становить достатньо самостійну художню цінність [1, с. 218]. Думку музикознавиці підтверджує у своєму дисертаційному дослідженні Ю. Зубай [4].

А. Литвиненко визначає митцями «другого плану» музикантів котрі відомі на регіональному рівні [6]. У. Граб в одній із своїх праць використовує близький за значенням вираз «митці другого ешелону» [3]. Цей же вираз використовує і Т. Якубов, котрий вважає, що на початку ХХІ століття у світовому музичному просторі спостерігається тенденція до відновлення інтересу, а іноді й переоцінки творчості композиторів, які, внаслідок різних і не завжди об'єктивних причин, опинилися на «периферії» та були віднесені до категорії митців «другого ешелону». Поступово, внаслідок інтенсифікації музичного життя, зростання у геометричній прогресії кількості доступних записів та концертів, фактично безмежних можливостей мережі інтернет, приходиться розуміння, що творчість маргіналізованих митців може не тільки урізноманітнити концертні програми, але й, при належній якості музичного матеріалу, стати справжньою «родзинкою» репертуару будь-якого виконавця чи колективу [10, с. 65].

Як представника «третього ешелону композиторської культури» П. Шиманський у своїй монографії згадує М. Тележинського, зазначаючи, що в його хорових обробках некоректно шукати ознак радикального новаторства або небувалої художньої глибини, але ознайомитись із ними і знайти їм нехай скромне, але реальне місце – необхідно [9, с. 17].

Отже, на даному етапі розвитку української музичної культури власне проблематика «композитора другого ряду» ще не отримала широкого розповсюдження в наукових працях, адже сам термін має своєрідний негативний відтінок, котрий може визначати митця як малообдарованого, і власне саме поняття є ще доволі молодим та не сформувало чіткого категоріального апарату.

Джерела.

1. Андрієвська Т. Ісаак Беркович – педагог та композитор // Київське музикознавство. – 2014. – Вип. 49. – С. 212-220. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kmuz_2014_49_26.
2. Басса О. Камерно-вокальна творчість Я. Ярославенка та В. Безкоровайного в українській музичній культурі // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2014. – Вип. 20(1). – С. 68-74.
3. Граб У. Музичний профіль роману Агати Крісті «Хліб геніїв» // Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». – 2021. – Вип. 45. – С. 86-92. – DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.45.2021.247366>.
4. Зубай Ю.М. Проект творчого універсалізму в діяльності педагогів-піаністів Київської консерваторії другої половини ХХ століття: дис. ... канд. філос. наук : 034 – Культурологія / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – Київ, 2024.
5. Купец Л. А. Композитори второго ряда как образовательный парадокс: проблемы атрибутации, критериев оценки и слушательского восприятия // Композитори «второго ряда» в историко-культурном процессе: сб. ст. – М.: Композитор, 2010. – С. 19-34.
6. Литвиненко А. І. Митець і регіон: діалог в умовах міжкультурної взаємодії // Наука і суспільство: продуктивні шляхи реакції на сучасні виклики: матеріали міжнар. наук. конф. – Донецьк: Науково-інформаційний центр «Знання», 2013. – С. 148-150.
7. Цейко Н. О. Функції поезії Лесі Українки у камерно-вокальних творах українських композиторів // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2013. – Вип. 19(1). – С. 167-172.
8. Цукер А. М. В тени класиків: к проблеме целостности музыкально-исторического процесса // Композитори «второго ряда» в историко-культурном процессе: сб. ст. – М.: Композитор, 2010. – С. 5-18.
9. Шиманський П. Хорова творчість волинських композиторів першої половини ХХ століття: навч. посіб. – Луцьк: ВНУ, 2010. – 258 с.
10. Якубов Т. А. Доля манускриптів Сергія Борткевича: втрачене та віднайдене // Українське музикознавство. – 2017. – Вип. 43. – С. 65-80.

Ірина Лисенко

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
ORCID: 0009-0007-7635-2394

Національного університету фізичного виховання і спорту України

КЛУБНА СИСТЕМА ЧИ СИСТЕМА КЛУБНОЇ РОБОТИ У СПОРТІ: ТЕРМІНОЛОГІЧНА ТОЧНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розглядаються термінологічні неточності, які виникають у нормативних та управлінських документах у сфері фізичної культури і спорту, зокрема щодо вживання понять «клубна система» та «система клубної роботи». Авторка обґрунтовує необхідність розмежування цих термінів як таких, що позначають різні рівні організації спортивної діяльності: структурний (мережесвий) і функціональний (операційний). Проаналізовано потенційні наслідки змішування понять для реалізації спортивної політики, управлінської практики та підготовки кадрів. Запропоновано рекомендації щодо уніфікації термінів у законодавчих і стратегічних документах. Ключові слова: спортивний менеджмент, клубна система, система клубної роботи, спортивна політика, термінологія, управління у спорті.

За останнє десятиліття в Україні відбувається активізація реформ у сфері фізичної культури і спорту. У численних стратегічних документах, галузевих програмах та нормативно-правових актах дедалі частіше використовується поняття «клубна система» [2]. Однак аналіз змісту цих документів свідчить про наявність

термінологічної невизначеності та змішування понять, що істотно ускладнює процеси впровадження реформ та управлінської практики.

У науковому дискурсі та управлінській практиці принципово важливим є чітке розмежування понять «структура» і «функція». Перший термін описує внутрішню організацію системи, ієрархію та взаємозв'язки між її елементами, а другий – спектр діяльності, що реалізується в межах цієї структури [1; 6]. У контексті спортивної сфери необхідність диференціації між поняттями «клубна система» та «система клубної роботи» має не лише термінологічне, а й методологічне та управлінське підґрунтя (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика понять

Критерій	Клубна система	Система клубної роботи
Рівень	Національний, інституційний	Клубний, функціональний
Основна мета	Формування системи управління та взаємодії клубів	Організація спортивної діяльності в межах клубу
Приклад застосування	Державна стратегія розвитку спорту, федеративні моделі	Методика роботи дитячо-юнацького клубу
Управлінські елементи	Ліцензування, календар змагань, контроль	Тренерська діяльність, клубні збори, адміністрація
Типові помилки	Ототожнення із внутрішньоклубною діяльністю	Ототожнення з гуртковою чи позашкільною роботою
Суб'єкти реалізації	Держава, спортивні федерації, місцева влада	Тренери, адміністрація клубу, волонтери
Регуляторні документи	Стратегії, нормативні акти, стандарти	Клубний статут, положення, методичні матеріали

Розмежування понять «клубна система» та «система клубної роботи» базується на фундаментальних засадах системного аналізу, що акцентує увагу на різниці між організаційною структурою та функціональними процесами в ній [7; 8]. Згідно із сучасними організаційними теоріями, ефективне управління спортивною діяльністю неможливе без чітко визначених меж структурної та функціональної відповідальності відповідних суб'єктів [1; 9]. Це положення є особливо актуальним у контексті трансформації спортивної індустрії України.

Поняття «клубна система» варто трактувати як організаційно-управлінську модель мережі спортивних клубів, що функціонують у межах єдиної інфраструктури, з визначеними механізмами ліцензування, кадрового забезпечення, вертикалі управління і календаря спортивних змагань [3; 10]. У міжнародній практиці усталилися кілька домінуючих моделей клубної системи – німецька, скандинавська, американська, британська [4; 11]. В усіх цих моделях спортивний клуб виступає як основна інституція для розвитку масового, аматорського і професійного спорту.

Ключовим принципом клубної системи є формування умов для безперервного розвитку спортсмена від дитячо-юнацького рівня до високого професіоналізму в межах однієї організації [12]. Це вимагає високої якості менеджменту, стабільного фінансування, кваліфікованого персоналу та відповідної матеріально-технічної бази. У країнах Європейського Союзу реалізація клубної моделі відбувається за активної участі місцевих органів влади, приватних інвесторів та спортивних федерацій [13].

Клубна система також виконує важливу соціальну функцію – сприяє формуванню соціального капіталу, зміцненню громадської участі та популяризації здорового способу життя [14]. Так, у Німеччині понад 27 млн осіб є членами спортивних клубів, що дозволяє державі успішно використовувати спортивну сферу як інструмент соціальної інтеграції та регіонального розвитку [15].

«Система клубної роботи» відображає внутрішню організацію та координацію діяльності в межах окремого спортивного клубу, включно з тренувальним процесом, виховною роботою, адміністративним управлінням та взаємодією з місцевою громадою [16]. В українському контексті це поняття часто помилково ототожнюють із гуртковою або позашкільною діяльністю, що не відповідає сучасним підходам спортивного менеджменту [17].

Основні функції системи клубної роботи охоплюють:

- планування тренувань і змагальних циклів;
- управління внутрішніми ресурсами (матеріально-технічними, кадровими);
- комунікацію з батьками, громадськими організаціями та партнерами;
- організацію виховних і просвітницьких заходів серед дітей та молоді;
- ведення внутрішньої документації (контракти, медична документація, звітність) [16; 18].

Для забезпечення професійної діяльності система клубної роботи потребує відповідного кадрового забезпечення – спортивних менеджерів, координаторів тренувального процесу, фахівців із PR і комунікацій, адміністраторів тощо [19].

У чинних стратегічних документах, зокрема у «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року», використання терміну «розбудова клубної системи» не супроводжується чітким визначенням моделі, що призводить до неоднозначностей [2]. В регіональних програмах часто плутають інституційну структуру з функціональною діяльністю, що ускладнює:

- цільове фінансування;
- ефективну підготовку кадрового складу;
- систематизацію нормативної документації;
- координацію між відомствами [5; 20].

Для подолання цих викликів необхідно провести термінологічний аудит нормативних і підзаконних актів, а також розробити та впровадити уніфіковані глосарії спортивного менеджменту на державному рівні.

Зважаючи на усе вищезгадане пропонуємо наступні шляхи з удосконалення термінологічної бази:

- Закріпити визначення поняття «клубна система» в нормативно-правових документах як мережі взаємопов'язаних інституцій.
- Інтегрувати тему термінологічного розмежування в освітні програми для спортивних менеджерів і державних службовців.
- Розробити та затвердити державний глосарій термінів зі спортивного менеджменту з урахуванням міжнародного досвіду [21].
- Впровадити класифікацію типів спортивних клубів (громадські, муніципальні, приватні, освітньо-спортивні) з чіткими критеріями функціонування і стандартами діяльності.

Висновки.

Чітке та однозначне розмежування понять «клубна система» і «система клубної роботи» є базисом для ефективного стратегічного і оперативного управління у сфері фізичної культури і спорту. Воно сприяє:

- уникненню плутанини в процесах планування, моніторингу та звітності;
- підвищенню якості управлінських рішень;
- професіоналізації діяльності спортивних клубів;
- адаптації успішних міжнародних практик до українських реалій.

Запропонований аналітичний підхід може слугувати надійною основою для нормативних реформ, оптимізації управлінських процедур і подальшого наукового дослідження трансформацій спортивної індустрії України.

Джерела.

1. Іванова, О. М. (2021). Позашкільна спортивна діяльність в Україні: сучасний стан та перспективи. *Науковий вісник фізичного виховання і спорту України*, 3(52), 45-53.
2. Козловський, І. В. (2019). *Організаційний менеджмент у фізичній культурі та спорті*. Київ: Академвидав.
3. Міністерство молоді та спорту України. (2020). *Стратегія розвитку фізичної культури і спорту України на період до 2030 року*. Київ.
4. Міністерство молоді та спорту України. (2021). *Аналітичний звіт щодо стану управління спортом в регіонах України*. Київ.
5. Нестуля, О. (2020). Управління фізичною культурою і спортом: терміни та підходи. *Фізична культура, спорт і здоров'я нації*, №9, 34-40.
6. Bertalanffy, L. von (1968). *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. George Braziller.
7. Checkland, P. (1999). *Systems Thinking, Systems Practice*. Wiley.
8. Daft, R. L. (2010). *Organization Theory and Design*. Cengage Learning.
9. Deutscher Olympischer Sportbund (DOSB). (2021). Annual Report 2020/2021. <https://www.dosb.de>
10. Eickhoff, A., & Doherty, A. (2013). The sport club as a multi-level governance system: An analysis of elite sport clubs in Germany and Great Britain. *Sport Management Review*, 16(3), 351-362.
11. European Commission. (2017). *Sport and physical activity in the EU – Overview and future outlook*. Brussels.
12. Ferkins, L., & Shilbury, D. (2015). The stakeholder dilemma in sport governance: Toward the notion of 'stakeowner'. *Journal of Sport Management*, 29(1), 93-108.
13. Gammelsæter, H., & Senaux, B. (2011). *The Organisation and Governance of Top Football Across Europe*. Routledge.
14. Green, B. C. (2005). Building sport programs to optimize athlete recruitment, retention, and transition: Toward a normative theory of sport development. *Journal of Sport Management*, 19(3), 233-253. <https://doi.org/10.1123/jsm.19.3.233>
15. Hamil, S., & Chadwick, S. (2010). *Managing Football: An International Perspective*. Routledge.
16. International Sport Management Association (ISMA). (2020). *Glossary of Sport Management Terms*. ISMA Publications.
17. Nielsen, K. (2014). Club-based sport organizations in Europe: Perspectives on governance and management. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 6(1), 87-104. <https://doi.org/10.1080/19406940.2013.781923>
18. Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.
19. Shulha, I. (2021). Challenges of sports governance reform in Ukraine. *Sport in Society*, 24(6), 987-1003. <https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1804528>
20. Slack, T., & Parent, M. M. (2006). *Understanding Sport Organizations: The Application of Organization Theory*. Human Kinetics.
21. Taylor, M., & Doherty, A. (2005). *Managing People in Sport Organizations: A Strategic Human Resource Management Perspective*. Elsevier.

Стецюк Юрій Олегович
Західноукраїнський національний університет

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У сучасному динамічному світі, де соціальні конфлікти стають все більш поширеними та складними, роль соціального працівника виходить далеко за межі традиційного надання допомоги. Від фахівця цієї сфери вимагається не лише глибоке розуміння соціальних проблем, а й здатність ефективно вирішувати міжособистісні та групові протиріччя, виступаючи у ролі своєрідного посередника. Саме тому медіаційна компетентність набуває особливої значущості у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників. Ця компетентність охоплює широкий спектр умінь, від здатності до об'єктивного аналізу ситуації до пошуку компромісних рішень, що задовольняють усі сторони конфлікту. Ключовим психологічним чинником, який значною мірою визначає успішність формування та застосування медіаційних навичок, є емоційний інтелект.

Емоційний інтелект, який визначається як здатність розпізнавати, розуміти та ефективно управляти власними емоціями, а також емоціями інших людей, є фундаментом для розвитку ефективної комунікації та вирішення конфліктів. У контексті медіації, де емоції часто є каталізатором та рушійною силою протиріч, високий рівень емоційного інтелекту дозволяє соціальному працівнику залишатися об'єктивним, зберігати спокій та емпатійно реагувати на складні емоційні прояви учасників конфлікту. Здатність ідентифікувати емоції у собі та інших, розуміти їхні причини та потенційні наслідки, є першим кроком до деескалації напруги та створення сприятливого середовища для діалогу. Майбутній соціальний працівник з розвиненим емоційним інтелектом здатен не лише розпізнавати приховані потреби та страхи, що стоять за висловленими претензіями, а й допомагати сторонам конфлікту артикулювати свої емоції конструктивним чином, уникаючи взаємних звинувачень та образ.

Крім того, управління емоціями є невід'ємною частиною медіаційного процесу. Соціальний працівник, який виступає медіатором, повинен бути в змозі контролювати власні емоційні реакції, не дозволяючи їм впливати на неупередженість та об'єктивність. Це означає здатність до саморегуляції, вміння залишатися спокійним під тиском, не піддаватися провокаціям та не переносити власні упередження на конфліктну ситуацію. Більше того, соціальний працівник з розвиненим емоційним інтелектом може допомогти сторонам конфлікту керувати власними емоціями, навчаючи їх ефективним стратегіям самозаспокоєння, а також сприяючи формуванню емпатії між ними. Емпатія, як здатність співпереживати та розуміти почуття інших, є одним з найважливіших інструментів медіатора. Вона дозволяє створити атмосферу довіри та взаєморозуміння, де кожна сторона відчуває, що її почуття та потреби визнаються та поважаються. Без емпатійного підходу ефективна медіація практично неможлива, оскільки конфлікти часто кореняться в емоційному нерозумінні та несприйнятті позицій одне одного. Розвиток емпатії у майбутніх соціальних працівників передбачає не лише теоретичне розуміння цього явища, а й практичні тренінги, спрямовані на розвиток уміння активно слухати, спостерігати за невербальними сигналами та співвідносити їх з емоційним станом іншої людини.

Навчання майбутніх соціальних працівників основам емоційного інтелекту повинно інтегруватися в освітні програми не лише через лекційні курси, а й через практичні заняття, рольові ігри та симуляції реальних медіаційних ситуацій. Саме в таких умовах студенти можуть навчитися розпізнавати тонкі емоційні нюанси, що виникають під час спілкування, і адекватно на них реагувати. Це включає розвиток навичок активного слухання, яке передбачає не лише сприйняття слів, а й уміння чути приховані повідомлення, емоційні підтексти та невисловлені потреби. Активне слухання є ключовим компонентом медіаційної компетентності, оскільки воно дозволяє медіатору глибше зрозуміти суть конфлікту та допомогти сторонам усвідомити власні та чужі інтереси. Поряд з цим, важливим є формування соціальних навичок, що є складовою емоційного інтелекту, таких як уміння будувати ефективні стосунки, впливати на інших без маніпуляцій, вирішувати конфлікти та співпрацювати. Ці навички є незамінними для соціального працівника, який прагне бути ефективним медіатором, адже медіація – це не просто набір технік, а складний процес міжособистісної взаємодії, що вимагає високого рівня соціальної майстерності.

Таким чином, формування медіаційної компетентності у майбутніх соціальних працівників нерозривно пов'язане з розвитком їхнього емоційного інтелекту. Це не просто додаткова навичка, а ключовий елемент професійної ідентичності, що дозволяє ефективно працювати у складних та емоційно насичених ситуаціях. Інвестування в розвиток емоційного інтелекту через цілеспрямовані тренінги, практичні заняття та симуляції дозволить майбутнім фахівцям не лише краще розуміти себе та інших, а й стати справжніми провідниками у

вирішенні конфліктів, сприяючи гармонізації соціальних відносин та підвищенню якості життя в суспільстві. Розвиток емоційного інтелекту у студентів-соціальних працівників є стратегічною інвестицією у їхню професійну ефективність та особистісний ріст, що дозволить їм стати висококваліфікованими медіаторами, здатними долати найскладніші виклики сучасної соціальної роботи.

Джерела.

1. Gakh, R. (2025). The connection between emotional burnout and self-regulation in athletic activity among athlete. *Veda a perspektivy*, 1 (44), 159-168.
2. Назаренко, О., & Рак, Ю. (2024). Медіаційна компетентність публічних службовців та лідерів громадянського суспільства в Україні. *Аспекти публічного управління*, 12 (2), 37-47.
3. Калаур, С. (2023) Медіаційна компетентність як обов'язкова складова професіоналізму майбутніх соціальних працівників. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 32-37.

УДК 911.3:314.1

Котик Любов

ORCID: 0000-0001-5046-2287

Львівський національний університет імені Івана Франка

Чемерис Вікторія

Львівський національний університет імені Івана Франка

СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ ПІДГАСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Обґрунтовано, що проблема старіння населення відіграє вагомую роль у формуванні демографічної ситуації у розрізі новостворених територіальних громад України. Узагальнено наукові демографічні й суспільно-географічні напрацювання з дослідження старіння населення України, зосереджено увагу на застосування статистичних коефіцієнтів та можливість їхнього обчислення й використання на рівні територіальної громади. Проаналізовано сформовану демографічну ситуацію в Підгаській територіальній громаді Тернопільської області. На базі вихідних демографічних показників розвитку громади у розрізі населених пунктів і старостинських округів розраховано коефіцієнт старіння населення, коефіцієнт старіння чоловічого населення, коефіцієнт старіння жіночого населення. Проаналізовано значення коефіцієнтів загалом та у розрізі висхідних рядів даних населених пунктів, зокрема. Визначено, що за значенням коефіцієнта старіння населення Підгаська громада характеризується дуже високим рівнем демографічної старості. Обґрунтовано, що коефіцієнт старіння населення вищий у малих за людністю сільських поселеннях громади. Населені пункти згруповано у чотири групи за значеннями коефіцієнта старіння («нижче» середнього, середній, високий, дуже високий). Означено демографічні, економічні, соціальні виклики розвитку Підгаської територіальної громади пов'язані з старінням населення. Означено, що подальший процес старіння населення на фоні сформованої несприятливої демографічної ситуації загрожує знелюдненню громади, що ставить під сумнів перспективи її соціально-економічного розвитку. Ключові слова: старіння населення, коефіцієнт старіння населення, демографічна ситуація, Підгаська територіальна громада.

Однією з запорок ефективного розвитку новостворених територіальних громад (ТГ) України (2020) є збалансована демографічна ситуація. Україна з середини ХХ ст., як і переважна більшість розвинених держав світу того часу, переживає процеси демографічного старіння населення (зростання частки осіб старшої вікової категорії – післяпрацездатного віку у структурі населення) пов'язані з зростанням тривалості життя людей на фоні покращення соціально-економічних умов проживання і розвитку медичної сфери та скорочення дітнародження й переходу до сучасних форм малодітної сім'ї (одна-дві дитини у сім'ї). Перше загострення ситуації різкого постаріння населення України відбулося у 90-х роках ХХ ст. [2, с. 89], коли економіка держави переживала складні трансформаційні процеси: зросло безробіття і посилювався еміграційний відтік населення [6, 11] спричинений вимушеною трудовою міграцією. На початку 20-х років ХХІ ст. російсько-українська війна спричинила катастрофічні безповоротні демографічні втрати переважно чоловічого працездатного населення України і вимушену еміграцію дитячого й жіночого населення переважно працездатного віку. Це загострило і так складну демографічну ситуацію на місцях, особливо в сільських ТГ, які ще до війни відчували обмежувальний вплив на економічний розвиток демографічних процесів постаріння населення. Оцінити просторові відмінності старіння населення за сформованої демографічної ситуації та викликів національної безпеки на прикладі тилової, периферійної, міської Підгаської ТГ Тернопільської області є метою цієї статті.

Загальні тенденції демографічного старіння населення України, географічні відмінності демографічної старості за областями держави, просторові відмінності індексу старіння міського і сільського населення, коефіцієнту довголіття розкрито у дослідженні І. Гудзеляк, У. Стефанік (2014) [2]. Тенденції розвитку процесів демографічного старіння в Україні та країнах ЄС на підставі обчислення показників демографічного старіння означені L. Zastavetska, T. Zastavetskyi, L. Althaim, O. Semehen (2023) [13]. Проблеми старіння населення м. Тернополя, зміни у віковій структурі населення та сучасних тенденціях процесів відтворення населення детально проаналізовані П. Дем'янчуком, М. Сивим, Л. Заставецькою (2022) [3]. Виклики демографічного повоєнного відродження України, проблеми деформації вікової структури населення держави та особливості впровадження політики «активного довголіття» розкриті у національній доповіді «Збереження і розвиток країни в умовах війни та миру» (2024) [4, с. 156-163]. Е. Лібанова (2024) означила та обґрунтувала проблему адаптації до демографічного старіння населення України та потребу пропагування активного довголіття на рівні з викликами «збільшення народжуваності, підтримка сім'ї, зменшення передчасної смертності, зростання міграції в Україну, раціональне розселення населення на території країни» – головними цілями Стратегії демографічного розвитку України (2024-2040) [12, р. 2].

В. Чемерис, Л. Котик проаналізували сформовану демографічну ситуацію в Підгаєцькій ТГ [10], виявили та означили просторові відмінності демографічного навантаження на осіб працездатного віку за поселеннями та старостинськими округами ТГ [5].

Підгаєцька ТГ розташована на крайньому заході Тернопільської області, межує з Івано-Франківською областю, входить до складу новоствореного Тернопільського району. Це мала за площею (474,9 км²; 3,4% площі області) і людністю (15,1 тис. ос.; 1,5% населення області) ТГ [10]. Демографічна ситуація в громаді складна: депопуляція населення за 2020-2024 рр. склала 8,4% [5, с. 21]; смертність перевищує народжуваність; домінує зовнішня еміграція й міграційний відтік населення в обласний центр (м. Тернопіль) [3, с. 78], обсяги яких не скомпенсують внутрішньо переміщені особи; загальний коефіцієнт демографічного навантаження на осіб працездатного віку (717‰) в 1,5 рази вищий від загальноукраїнського показника [5, с. 21].

У віковій структурі населення Підгаєцької ТГ (2025) переважають особи працездатного віку – 58,24% населення громади; частка осіб допрацездатного віку практично у двічі менша від частки осіб післяпрацездатного віку – 15,22% і 26,54% відповідно [5, с. 21]. Процес старіння населення – збільшення частки осіб післяпрацездатного віку у загальній структурі населення – відіграє вагомий стримуючу роль у розвитку Підгаєцької ТГ.

Коефіцієнт старіння населення (співвідношення кількості осіб післяпрацездатного віку (60+) до загальної кількості населення у розрахунку на 100 осіб) у Підгаєцькій ТГ 25,6% – за оціночною шкалою демографічного старіння Ж. Боже-Гарньє та Е. Россета у громаді фіксується дуже високий рівень демографічної старості (18% і більше населення є у віці понад 60%).

Таблиця 1

Демографічне старіння населення Підгаєцької ТГ, березень 2025 р.

Назва поселення	Населення, осіб					Коефіцієнт старіння населення, %		
	всього	чоловіки		жінки		загальний	чоловіки	жінки
		всього	у т.ч. 60 р. і старше	всього	у т.ч. 60 р. і старше			
Білокирниця	394	216	54	178	54	27,4	25,0	30,3
Боків	217	101	28	117	50	35,9	27,7	42,7
Бронгалівка	72	38	7	34	10	23,6	18,4	29,4
Вага	167	91	19	76	23	25,1	20,9	30,3
Вербів	669	296	63	373	106	25,3	21,3	28,4
Волиця	216	99	16	117	34	23,1	16,2	29,1
Галич	424	215	41	209	60	23,8	19,1	28,7
Гньльче	278	133	31	145	53	30,2	23,3	36,6
Голгоча	1448	725	152	723	253	28,0	21,0	35,0
Голендра	277	136	26	141	33	21,3	19,1	23,4
Завалів	352	182	33	170	40	20,7	18,1	23,5
Загайці	158	66	16	92	20	22,8	24,2	21,7
Заставче	223	108	21	115	39	26,9	19,4	33,9
Затурин	96	46	8	50	12	20,8	17,4	24,0
Лиса	207	107	31	100	31	30,0	29,0	31,0

Литвинів	507	242	53	264	106	31,4	21,9	40,2
Мирне	450	210	47	240	79	28,0	22,4	32,9
Михайлівка	46	26	2	20	7	19,6	7,7	35,0
Мозолівка	96	52	10	44	16	27,1	19,2	36,4
Мужилів	1056	496	111	560	179	27,5	22,4	32,0
Новосілка	798	396	87	402	126	26,7	22,0	31,3
Носів	424	206	53	218	80	31,4	25,7	36,7
Пановичі	56	29	11	27	11	39,3	37,9	40,7
Підгайці	2560	1165	261	1395	417	26,5	22,4	29,9
Поплави	304	154	27	150	36	20,7	17,5	24,0
Рудники	119	54	10	65	26	30,3	18,5	40,0
Середнє	96	50	14	46	20	35,4	28,0	43,5
Сільце	946	466	91	480	133	23,7	19,5	27,7
Сонячне	30	17	4	13	8	40,0	23,5	61,5
Старе Місто	1010	492	114	518	146	25,7	23,2	28,2
Старий Литвинів	29	13	4	16	7	37,9	30,8	43,8
Степове	129	64	12	65	21	25,6	18,8	32,3
Угринів	570	279	50	291	102	26,7	17,9	35,1
Червень	115	63	9	52	17	22,6	14,3	32,7
Юстинівка	234	116	23	118	40	26,9	19,8	33,9
Яблунівка	331	155	29	176	46	22,7	18,7	26,1
ВСЬОГО	15104	7304	1568	7800	2441	26,5	21,5	31,3

Розраховано за даними: [1, 7, 9].

За поселення ТГ коефіцієнт старіння населення змінюється в інтервалі 19,6-40,0% (табл. 1): мінімальне значення у с. Михайлівка – 19,6 %, максимальне у с. Сонячне – 40,0% (рис. 1). Діапазон значень коефіцієнта достатньо великий, як для ТГ з 36 поселеннями – 20,4%. Медіана – 26,7% (с. Угринів, с. Новосілки). Діапазон значень висхідного ряду коефіцієнта старіння населення від с. Михайлівка до с. Угринів складає 7,1%, це практично вдвічі менше від діапазону значень висхідного ряду від с. Новосілка до с. Сонячне (13,3%) і засвідчує значну внутрішню диверсифікацію поселень ТГ за процесом старіння населення (рис. 1). У 58,3% поселень ТГ (20 сіл, 1 місто) коефіцієнт старіння населення вищий від загальногромадогового значення.

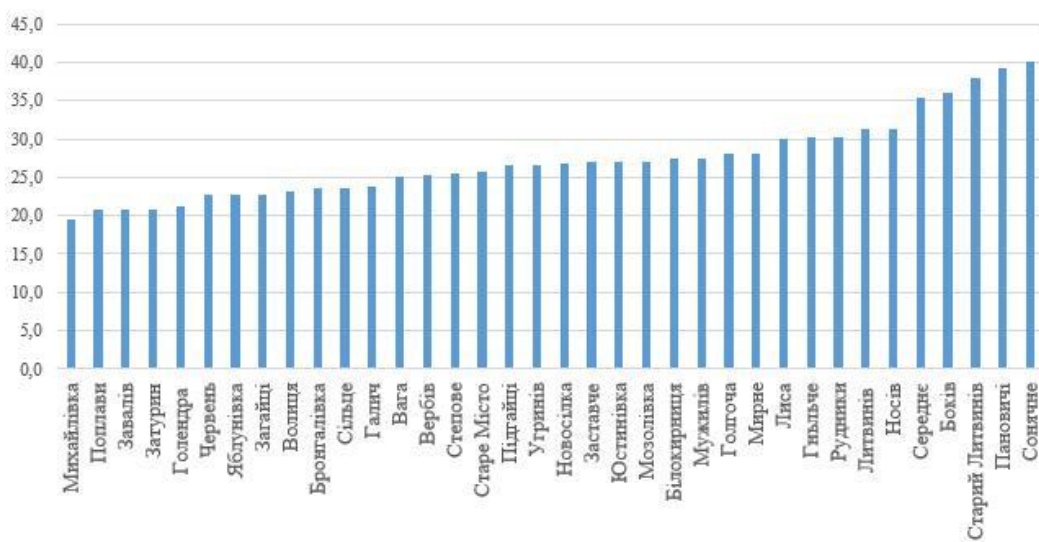

Рис. 1. Коефіцієнт старіння населення (%), Підгаєцька ТГ, березень 2025 р.
(Побудовано за результатами розрахунків табл. 1)

Поселення ТГ диверсифіковані за значенням коефіцієнта старіння населення: «нижче» середнього значення коефіцієнта старіння населення (до 25,0%) зафіксовано у 12 поселеннях; «середнє» (25,0-30,0%) – у 14 поселеннях; високе (30,0-35,0%) – у п'яти поселеннях (с. Лиса, с. Гнильче, с. Рудники, с. Литвинів, с. Носів); дуже високе (35,0 і більше) – у п'яти поселеннях (с. Середнє, с. Боків, с. Старий Литвинів, с. Пановичі, с. Сонячне) (див.: табл. 1, рис. 1).

В адміністративному центрі ТГ, єдиному міському поселенні громади м. Підгайці коефіцієнт старіння населення 26,5%, що на 0,9% нижче від загальногромадowego значення.

В просторовому аспекті найвищі показники постаріння населення фіксуються в периферійних поселеннях на крайньому сході (с. Сонячне), південному заході (с. Пановичі, с. Середнє), заході (с. Носів), північному заході ТГ (с. Старий Литвинів, с. Боків). «Найнижчі» показники постаріння населення фіксуються у поселеннях, які не мають загальної єдиної просторової локалізації: с. Михайлівка, с. Поплави – на крайньому сході ТГ, с. Затурин – на крайньому півдні ТГ, с. Завалів – на південному-заході ТГ і т.д.

Постаріння населення Підгаєцької ТГ є результатом складних, тривалих демографічних і міграційних процесів, які мають місце в громаді впродовж другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст. та залежить від сучасної людності поселень. У малих за людністю сільських поселеннях ТГ коефіцієнт старіння населення є вищим на 5-10% ніж у середніх й великих, де він коливається у межах 25-30% (рис. 2).

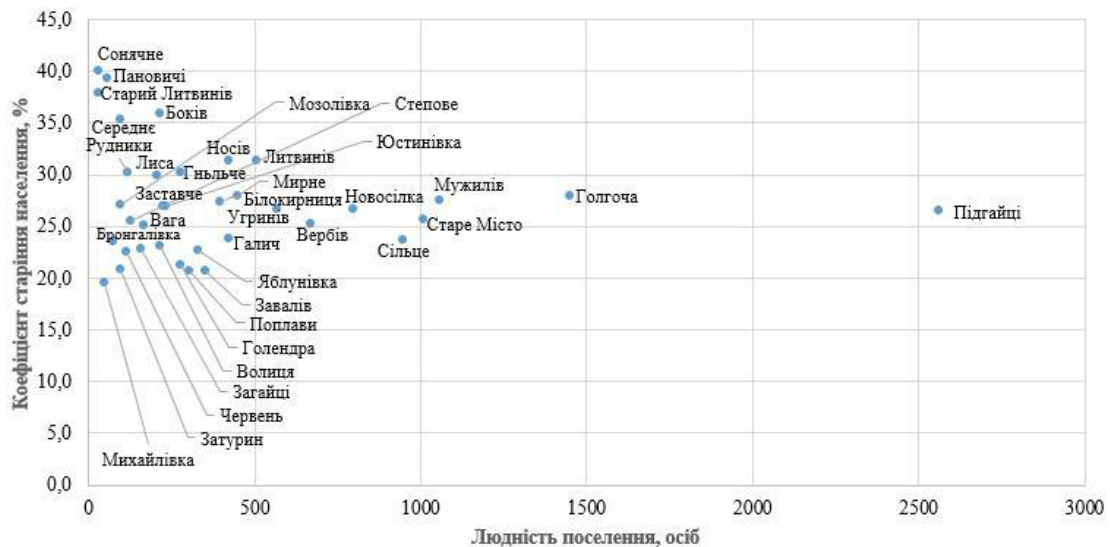

Рис. 2. Розподіл поселень Підгаєцької ТГ за людністю і коефіцієнтом старіння населення, березень 2025 р. (Побудовано за результатами розрахунків табл. 1)

Коефіцієнт старіння чоловічого населення (співвідношення кількості чоловіків післяпрацевдатного віку (60+) до загальної кількості чоловічого населення у розрахунку на 100 осіб) у Підгаєцькій ТГ 21,5%, що на 5,0% нижче коефіцієнта старіння населення громади. Це зумовлено меншою тривалістю життя чоловічого населення, меншою абсолютною кількістю чоловіків у віковій групі післяпрацевдатного віку.

За поселеннями Підгаєцької ТГ коефіцієнт старіння чоловічого населення змінюється в інтервалі 7,7-37,9%: мінімальне значення у с. Михайлівка (7,7%), максимальне у с. Пановичі (37,9%) (див.: табл. 1). Діапазон значень коефіцієнта 30,2%, що у півтора рази більше від діапазону значень коефіцієнта старіння населення ТГ. У 20 поселеннях ТГ коефіцієнт старіння чоловічого населення нижчий від середнього значення за ТГ (рис. 3).

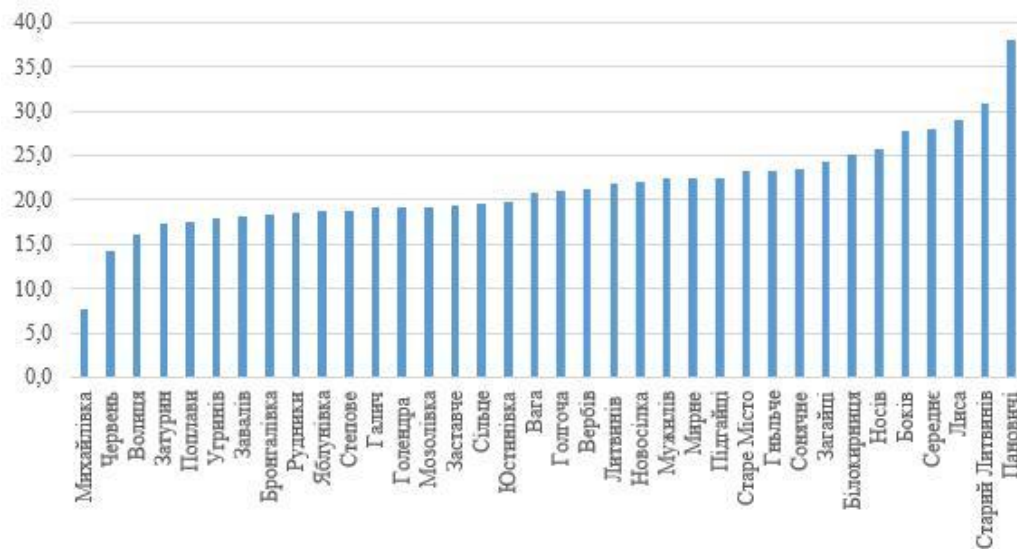

Рис. 3. Коефіцієнт старіння чоловічого населення (%), Підгасцька ТГ, березень 2025 р. (Побудовано за результатами розрахунків табл. 1)

Диверсифікація поселень за значенням коефіцієнта старіння чоловічого населення Підгасцької ТГ значна. «Нижче» середнього значення коефіцієнта старіння чоловічого населення (до 20,0 %) зафіксовано у 17 поселеннях, причому «дуже низьке» значення (до 10,0 %) в одному поселенні – с. Михайлівка; «середнє» (20,0-25,0 %) – у 12 поселеннях; високе (25,0-30,0 %) – у п'яти поселеннях (с. Білокирниця, с. Носів, с. Боків, с. Середнє, с. Лиса); дуже високе (30,0 % і більше) – у двох поселеннях (с. Старий Литвинів, с. Пановичі).

У м. Підгайці коефіцієнт старіння чоловічого населення 22,4 %, що на 0,9 % вище від загальногромадогового значення.

Коефіцієнт старіння жіночого населення (співвідношення кількості жінок післяпрацевоздатного віку (60+) до загальної кількості жіночого населення у розрахунку на 100 осіб) у Підгасцькій ТГ 31,3 %, що на 4,8 % вище коефіцієнта старіння населення ТГ.

За поселеннями громади коефіцієнт старіння жіночого населення змінюється в інтервалі 21,7-61,5 %: мінімальне значення у с. Загайці, максимальне у с. Сонячне (див.: табл. 1). Діапазон значень коефіцієнта 39,8 %. У 16 поселеннях ТГ (44,4 % поселень) коефіцієнт старіння жіночого населення нижчий від середнього значення за ТГ (рис. 4).

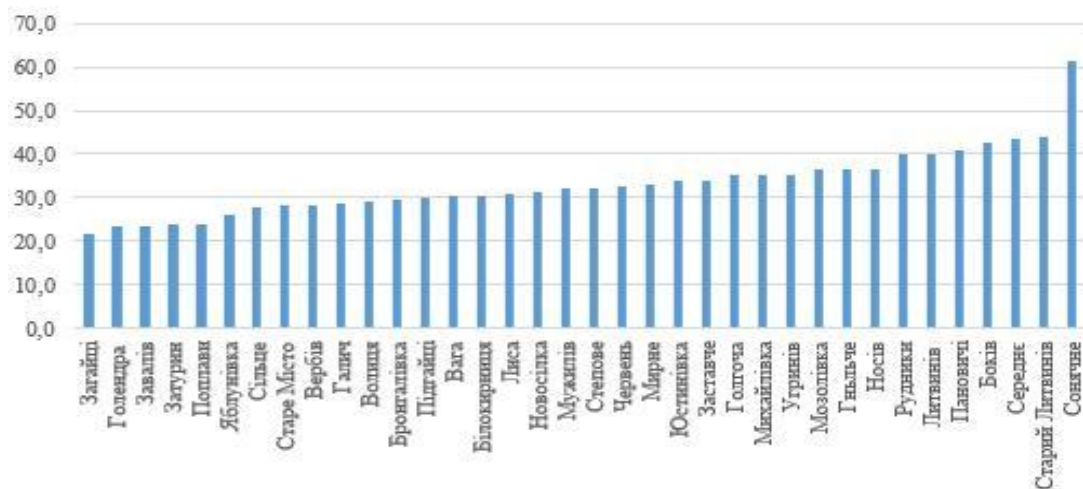

Рис. 4. Коефіцієнт старіння жіночого населення (%), Підгасцька ТГ, березень 2025 р. (Побудовано за результатами розрахунків табл. 1)

«Нижче» середнього значення коефіцієнта старіння жіночого населення (до 30,0%) зафіксовано у 13 поселеннях Підгаєцької ТГ; «середнє» (30,0-35,0%) – у 10 поселеннях; високе (35,0-40,0%) – у шести поселеннях; дуже високе (40,0% і більше) – у семи поселеннях (див.: табл. 1). У с. Сонячне найвище значення коефіцієнта старіння жіночого населення – 61,5%, що в 2,8 рази вище від найменшого значення зафіксованого у с. Загайці (21,7%).

За старостинськими округами коефіцієнт старіння населення змінюється від 23,3% у Поплавському округу до 32,6% у Литвинівському (табл. 2).

Таблиця 2

Коефіцієнт старіння населення в старостинських округах, Підгаєцька ТГ, березень 2025 р.

Старостинські округи	Населення, осіб	Чоловіки, осіб		Жінки, осіб		Коефіцієнт старіння населення %		
		всього	у т.ч. 60 р. і старше	всього	у т.ч. 60 р. і старше	все населення	чоловіки	жінки
Блокриницький	679	371	82	308	94	25,9	22,1	30,5
Вербівський	1093	511	104	582	166	24,7	20,4	28,5
Гнильченський	449	225	51	224	81	29,4	22,7	36,2
Голгочанський	1760	876	178	767	269	25,4	20,3	35,1
Завалівський	767	386	76	381	111	24,4	19,7	29,1
Литвинівський	872	410	95	462	189	32,6	23,2	40,9
Мирненський	450	210	47	240	79	28,0	22,4	32,9
Мужилівський	1056	496	111	560	179	27,5	22,4	32,0
Новосілівський	1032	512	110	520	166	26,7	21,5	31,9
Носівський	631	313	84	318	111	30,9	26,8	34,9
Сільцівський	946	466	91	480	133	23,7	19,5	27,7
Поплавський	463	235	43	228	65	23,3	18,3	28,5
Староміський	1445	694	156	751	199	24,6	22,5	26,5
Угринівський	901	434	79	467	148	25,2	18,2	31,7
м. Підгайці	2560	1165	261	1395	417	26,5	22,4	29,9

Демографічне старіння населення є викликом для розвитку Підгаєцької ТГ. В економічній сфері, сформована ситуація погіршує стан ринку праці і знижує працересурсний потенціал громади; спричинює до зростання середнього віку зайнятого населення і зростання навантаження на працездатне населення громади. Це суттєво звужує можливості прокреативної діяльності на локальному рівні і сповільнює інноваційно-інвестиційний розвиток та процеси реіндустріалізації на місцях. В соціальній сфері вона проявляється в постійному зростанні чисельності осіб старшого віку, які потребують підтримки і соціального захисту з боку держави; збільшенні бюджетних витрат на соціальне забезпечення населення післяпрацездатного віку; трансформації діяльності й спектру пропонованих послуг об'єктів соціальної сфери ТГ у напрямку запитів осіб післяпрацездатного віку. У демографічній сфері вона проявляється процесами зростання смертності, еміграції, зниження рівня шлюбності, скорочення кількості домогосподарств, знелюднення території.

Джерела.

1. Відомості про зареєстрованих осіб у Підгаєцькій територіальній громаді станом на 28.03.2025 року. URL: <https://rtg-vpn.gov.ua/main/report>.
2. Гудзеляк І., Стефанік У. Старіння населення України // Часопис соціально-економічної географії. 2014. Вип. 16 (1). С. 89-94.
3. Дем'янчук П., Сивий М., Заставецька Л. Особливості й тенденції сучасних процесів відтворення населення м. Тернополя // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Географія. 2022. № 1. С. 75-87.
4. Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь / ред. кол. С.І. Пирожков, Н.В. Хамітов, Є.І. Головаха, С.С. Дембіцький, Е.М. Лібанова, О.В. Скрипнюк, С.В. Стоєцький; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2024. 220 с.
5. Котик Л., Чемерис В. Диференціація поселень Підгаєцької територіальної громади Тернопільської області за показниками демографічного навантаження // Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. Вип. 55. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2025. С. 20-25.
6. Котик Л.І. Демографічні передумови трансформації господарського комплексу Львівської області // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність. 2015. Вип. 33. С. 140-144.
7. Підгаєцька міська територіальна громада. Інвестиційний паспорт. URL: <https://pidgayci-miskrada.gov.ua/investicijnij-pasport-08-36-57-21-11-2022>.
8. Підгаєцька територіальна громада. URL: <https://decentralization.ua/newgromada/4624>.
9. Підгаєцька територіальна громада. URL: <https://opendatobot.ua/c/UA61040370000060170>.
10. Чемерис В., Котик Л. Демографічні аспекти розвитку Підгаєцької територіальної громади Тернопільської області // Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії, географічної освіти, екології, туризму та сфери гостинності в Україні: матер конф. Львів, 2025.
11. Biletskyi M., Ivakh Ya., Kotyk L. Lviv oblast: urgent socio-economic problems in the context of European integration // Journal of Geography, Politics and Society. 2017. Vol. 7(2). P. 32-42. <https://doi.org/10.4467/24512249JG.17.013.6629>
12. Libanova E. Ukraine's Plans for Demographic Recovery // Kennan Cable. 2024. № 88. P. 1-8. URL: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/KennanCable_88.pdf.
13. Zastavetska L., Zastavetskyi T., Althaim L., Semehen O. Demographic Aging Trends in EU Countries and Ukraine // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2023. № 6. С. 57-63.

Швед Олександр Вікторович
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ВПЛИВ РЕФЛЕКСИВНИХ ПРАКТИК НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У сучасному світі, що динамічно змінюється, потреба у висококваліфікованих фахівцях, які не лише володіють ґрунтовними знаннями, а й усвідомлюють свою роль у професії та здатні до постійного розвитку, стає дедалі відчутнішою. Для майбутніх психологів це питання набуває особливої значущості, оскільки їхня діяльність безпосередньо пов'язана з людською психікою, стосунками та добробутом. У цьому контексті професійна ідентичність виступає як ключовий елемент успішної професійної реалізації, інтегруючи особистісні якості, цінності, переконання та уявлення про себе як про фахівця. Формування цієї ідентичності – складний, багатогранний процес, що розгортається протягом усього навчання та професійного становлення, і в ньому рефлексивні практики відіграють незамінну роль.

Рефлексія, по суті, є процесом самопізнання, критичного аналізу власного досвіду, думок, емоцій та дій. Це не просто осмислення минулого, а активна взаємодія з ним з метою вилучення уроків, усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків та формування нових стратегій поведінки та мислення. У контексті професійної підготовки психологів, рефлексія стає потужним інструментом, що дозволяє студентам не просто засвоювати теоретичні знання, а й інтегрувати їх у власну особистість, перетворюючи на дієві професійні компетенції. Без глибокого осмислення власних реакцій на клієнтські випадки, без аналізу своїх сильних і слабких сторін у взаємодії, без усвідомлення впливу власних цінностей на професійні рішення, майбутній психолог ризикує залишитися лише «технічним» виконавцем, а не справжнім фахівцем, здатним до емпатійного розуміння та ефективної допомоги.

Однією з найважливіших функцій рефлексивних практик є сприяння диференціації особистісного та професійного «Я». У студентів-психологів часто виникає проблема з розмежуванням власних переживань та переживань клієнтів, зі змішуванням особистих цінностей та професійних етичних норм. Рефлексія допомагає усвідомити ці межі, навчитися бачити ситуацію з різних перспектив, відділяти власні проєкції від об'єктивної реальності. Це досягається через систематичний аналіз власних емоційних реакцій на навчальні кейси, практичні завдання, супервізійні сесії. Наприклад, студент, аналізуючи свої відчуття після ігрової сесії з «клієнтом», може виявити несвідомі установки або стереотипи, які потенційно можуть заважати ефективній взаємодії у майбутньому. Усвідомлення цих моментів є першим кроком до їхнього конструктивного опрацювання та інтеграції у професійну ідентичність.

Крім того, рефлексія виступає як каталізатор формування професійної самосвідомості та відповідальності. Коли студент систематично аналізує свої дії, рішення та їхні наслідки, він починає усвідомлювати масштаб впливу своєї майбутньої професійної діяльності. Це сприяє розвитку не лише зовнішньої, а й внутрішньої мотивації до навчання, спонукає до глибшого занурення у зміст дисциплін, до пошуку додаткових джерел знань. Професійна ідентичність не може бути сформована без відчуття особистої відповідальності за власне навчання та майбутню практику. Рефлексивні щоденники, групові дискусії з обговорення етичних дилем, рольові ігри з подальшим детальним розбором поведінки учасників – усі ці інструменти створюють простір для розвитку цієї відповідальності.

Важливою складовою формування професійної ідентичності є також розвиток професійної компетентності через інтеграцію теорії та практики. Рефлексія дозволяє студентам не просто запам'ятовувати теоретичні концепції, а «приміряти» їх до реальних ситуацій, перевіряти їхню ефективність, модифікувати та адаптувати. Наприклад, вивчаючи різні психотерапевтичні підходи, майбутній психолог може рефлексувати над тим, як кожен з них відповідає його особистісним особливостям, цінностям, темпераменту. Це допомагає не сліпо копіювати моделі, а виробляти власний, індивідуальний стиль роботи, що є важливою ознакою зрілої професійної ідентичності. Супервізійні практики, де досвідчений психолог допомагає студенту аналізувати його роботу з клієнтом, є яскравим прикладом такої інтеграції. Через рефлексію над конкретними випадками студент вчиться застосовувати теоретичні знання, розуміти власні обмеження та визначати напрямки для подальшого розвитку.

Рефлексивні практики також відіграють важливу роль у розвитку емоційного інтелекту та емпатії, що є критично важливими для психолога. Аналізуючи свої емоційні реакції на складні ситуації, на переживання клієнтів, студенти вчаться розрізняти власні почуття, керувати ними та розуміти емоції інших. Це не лише покращує їхню комунікативну компетентність, а й сприяє формуванню більш стійкої та зрілої професійної

ідентичності, здатної витримувати високі емоційні навантаження, характерні для психологічної практики. Групові тренінги, де учасники обмінюються своїми емоційними відгуками на певні ситуації, а також вправи на розвиток емпатії з подальшим рефлексивним аналізом, ефективно сприяють цьому процесу.

Таким чином, рефлексивні практики є не просто додатковим елементом у навчальному процесі, а фундаментальним компонентом, що пронизує всю підготовку майбутніх психологів. Вони створюють умови для активного, усвідомленого та відповідального становлення професійної ідентичності, забезпечуючи не лише засвоєння знань та навичок, а й глибоку особистісну трансформацію. Систематичне впровадження рефлексивних щоденників, супервізій, групових дискусій, самоаналізу та критичної оцінки власної діяльності дозволяє майбутнім фахівцям розвинути здатність до постійного самовдосконалення, адаптації до нових викликів та формування унікального, автентичного професійного «Я», що є запорукою успішної та етичної психологічної практики. Без цього глибинного внутрішнього процесу професійна компетентність залишатиметься поверхневою, а діяльність психолога – менш ефективною та значущою.

Джерела.

1. Gakh, R. (2025). The connection between emotional burnout and self-regulation in athletic activity among athlete. *Veda a perspektivy*, 1 (44), 159-168.
2. Фоменко, К., Ільєнко-Садівнікова, І. (2025). Духовний інтелект як гнучка навичка сучасного фахівця. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Психологія»*, 72, 253-272.

Kukharska Liliia

ORCID: 0000-0002-8957-6983

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF SUPPORTING THE YOUNG GENERATION OF UKRAINE IN CONDITIONS OF WAR

*The ongoing war in Ukraine not only reshapes geopolitical landscapes but also profoundly impacts the social life and psycho-emotional well-being of the population, especially children and youth. Children, adolescents, and young people find themselves in extremely difficult conditions where constant uncertainty, threats to life, loss of loved ones, forced displacement, and the destruction of their familiar environment become part of their daily reality. These circumstances not only generate acute psychotraumatic reactions but also jeopardize the development, education, and overall emotional welfare of the younger generation. In the context of martial law, systematic and comprehensive psychological and pedagogical support becomes critically important. Such support helps children and youth adapt to new challenges, overcome the traumatic consequences of war, and facilitates the restoration of their life balance. During this period, psychological and pedagogical assistance functions not merely as an element of humanitarian aid but as a vital component of national security and the strategic development of society, since the future of Ukraine depends on how effectively and promptly it is organized. Modern challenges demand new approaches to working with children and youth, particularly combining traditional and innovative support methods, adapting educational processes to wartime realities, creating a safe and supportive educational environment, and fostering resilience and flexibility skills. This article is dedicated to analyzing the current features of psychological and pedagogical support for Ukraine's young generation under wartime conditions, highlighting key directions of work, and discussing practical recommendations that can be implemented at various levels of the educational and social system. **Keywords:** psychological and pedagogical support, children and youth, martial law, emotional recovery, psychological safety, resilience, adaptation, education in wartime.*

Under martial law, psychological and pedagogical support for children and youth in Ukraine acquires special significance, as war is a powerful factor causing trauma to the psyche, disrupting emotional stability, and changing lifestyles and learning methods. The main directions of such support are emotional recovery, ensuring psychological safety in the educational environment, and facilitating adaptation to ongoing changes.

Emotional recovery of children and adolescents. War creates traumatic experiences even for those not directly in the combat zone, causing post-traumatic reactions due to the loss of loved ones, destruction of homes, and constant stress [6, 46]. Lack of qualified assistance can lead to long-term psycho-emotional disorders. Therefore, it is important to implement a systematic approach that includes psychological first aid in schools and communities, training educators to recognize symptoms of anxiety and stress, as well as the use of safe therapeutic methods such as art therapy, fairy tale therapy, and play therapy [3]. Support groups among internally displaced children and those who have experienced occupation play a special role. At the same time, the positive presence of a stable adult figure helps a child recover faster [7].

Psychological safety in the educational environment. Schools should become not only places for acquiring knowledge but also spaces of social stability and safety for children [1]. However, many educational institutions lack the necessary infrastructure for physical protection and are not staffed with qualified psychologists [8]. Therefore, it is important to establish minimum safety standards covering both physical protection and emotional comfort. Implementing clear emergency protocols, regular psychoeducation teaching children to recognize and regulate their emotions, and creating psychological support services within communities are crucial steps in forming a safe educational environment [5].

Adaptation of children and youth to changes. The current generation of children is forced to live in conditions of constant instability, requiring high flexibility and resilience. Educational processes need to be reconsidered with an emphasis on developing critical thinking, practical skills, and the ability to adapt to change [4, 41]. It is important to introduce an inclusive and adaptive approach that considers the individual needs of children and youth, as well as the digital transformation of education, which ensures continuity of learning even in difficult circumstances [2]. Openness to change and fostering awareness that life continues here and now are key pedagogical principles.

Conclusions. Psychological and pedagogical support for children and youth in wartime is critical for preserving mental health, social stability, and the educational potential of the future generation. Effective support must be comprehensive, systematic, and based on close cooperation between educational institutions, public organizations, and the state. Creating a safe, humane, and trusting educational environment, as well as developing the resilience of youth, will help Ukraine retain its children and young people as a powerful resource for overcoming the consequences of war and for the country's further development.

Sources.

1. Andrushchenko, V. P. (2023). Psychological support for children under martial law conditions. *Psychology and Society*, 12(1), 45-58.
2. Ilyina, N. V. (2023). Features of the emotional state of student youth during the armed conflict. *Psychology and Society*, (2), 120-129. <https://doi.org/10.34785/2413-7113-2023-2.14>
3. Kohut, T. V. (2023). Art-therapeutic practices in the system of support for children traumatized by war. *Problems of Modern Psychology*, (61), 155-164. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2023-61.155>
4. Kovalchuk, A. M., & Levchenko, O. S. (2022). Support for students in wartime: psychological and pedagogical priorities. *Higher Education of Ukraine*, (4), 38-43.
5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). *Recommendations on Psychological Support for Participants in the Educational Process during Martial Law*. <https://mon.gov.ua>
6. Savchenko, L. O. (2022). Psychological and pedagogical assistance to children and adolescents in wartime conditions: conceptual approaches. *Pedagogical Discourse* (33), 45-53. <https://doi.org/10.31475/ped.dysk.2022.33.45>
7. UNICEF Ukraine. (2023). *Supporting the Mental Health and Well-being of Children and Youth During Wartime: Guidance for Educators and Parents*. <https://www.unicef.org/ukraine/en/reports>
8. Vdovychenko, I. A., & Ponomarenko, S. O. (2023). Psychosocial support for children in crisis situations: The experience of Ukraine during the war. *Social Work and Education*, 10(2), 75-82. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.2.9>

UDC 366.637

Kosiuk Oksana Mykhailivna
ORCID: 0000-0001-8093-1961
Lesya Ukrainka Volyn National University

NON-FICTIONAL CREATIVITY ON THE MARGINS OF AESTHETICS AND COMMUNICATION

The report's theses consider non-fiction as a combined product of fiction and journalism, which theoretically requires completely different approaches depending on the genre expression and the relationship between fiction and fact. The author studied the latest academic papers in the field of literature and journalism studies and entered into controversy with leading scholars [2; 5, c. 1-2]. In the process of discussion it was found that scholars in the fields of journalism and literature often study the same things such as diaries, collection of letters, memoirs, social and political essays, autobiographies, eyewitness accounts etc., however, they become enmeshed in the system of genres, possibilities and appropriateness of use of research tools. As a result, the material of scientific studies is realias of different categories and types: essayistic and publicistic writing, op-ed columns and feature articles etc. Literature and journalism scholars also use different databases and scientific basis and it involves one-sidedness and extremely narrow specialization of scientific inquiries. Such approaches in the structure of the multicultural polyvariant marginal era of postmodernity are out of date and need revision and rigorous updates.

In the field of journalism the situation is even more problematic: the "literature of fact" category embraces not publicistic but actually journalistic genres (for example, news coverage) that are factual by their nature [3, c. 226-234] and do not allow subjectivism and fiction, so they can be neither work of fiction nor publicistic writing [4, c. 1-5]. Nevertheless, the concept of "imaginative reporting" penetrates into journalistic practice, appears in the titles of academic disciplines and textbooks, and becomes the subject of "serious" research. All of these things erode the

foundation of the theory of mass communication, stimulate uncontrolled fake creating, discredit modern journalism. In order to avoid confusion and substitution of concepts, we consider reporting in more detail as a genre of news reporting and demonstrate why it cannot be imaginative and fictional. We also suggest the right name for production that is equivalent to so-called imaginative reporting. The basic idea of the article is, on one hand, a need to separate the scope of powers between journalism and literature studies and, on the other hand, to join their possibilities to investigate complex phenomena in the fiction and journalistic cluster of genres. We have outlined many current issues for the first time and are looking forward to further discussions.

Special type of non-fiction literature is the documentary film.

The theses also examine and compare the methods of depicting reality in journalism and documentary film (which we consider a type of essay – a key genre of artistic journalism). It was found that, despite the apparent similarity and current modifications in the information space of the era of new technologies, these are functionally different areas. Documentary filmmaking actively uses all the latest journalistic methods of gathering information and uses certain aspects of its implementation. However, by its nature, documentary remains the equivalent of journalism, so it uses a set of resources that balance between journalism and art: on one hand – relevance, efficiency, factualism, balance of ideas, etc., on the other – imagery, individualism, fiction and others.

If we compare the first (non-fiction) films and modern documentaries and journalistic videos, we see that the strength of the audience is dominated by traditional documentaries (obviously due to emotionality, subjectivity, imagery, powerful manipulative effects). Filmmakers who have a degree in journalism, successfully adapt their product to journalism, unfortunately, there are not so many of them. So in addition to positive factors (encouraging objectivity and factuality), convergence of documentary to journalism creates problems in the dimension of perception, evaluation and interpretation.

Actually, Ukrainian documentary film starts out with the film studio "Kyivnaukfilm", where about 400 media units per year were produced in the Soviet era. The products had a striking agitation character. And in the years of independence, it seems to have only changed the "plus" to "minus". It was the place where they worked on a large scientific and educational program of patriotic orientation "Unknown Ukraine", which rediscovered national history. The film "Shadows of War" by the murdered Georgy Gongadze was also made in this studio, the author shows soldiers of National Self-defence of Ukraine who fought in Georgia in 1992-93. In the introductory passage to the film Gongadze pointed out: "In this film I don't have pretensions to the ultimate fairness of presentation as I made it as an expression of gratitude to the people who shed their blood for the freedom and independence of my Land" [1].

Recent events in Ukraine and the world have provided, perhaps, the most topics and bright shots for the development of documentary filmmaking. The historical dilemma of "author-developed vs fact-based" in documentaries of each director is solved in its own way. However, unfortunately, most often the solution is not in favour of journalism. The hope that not only armed conflicts and tendentious political confrontations will set in motion the mechanisms of this genre sometimes sounds rhetorical. Thus, the topic remains open and promising for discussion and scientific discoveries.

Thus, (despite attempts to move to another level of information quality and closer to journalism), in documentary filmmaking we still find non-compliance with journalistic standards, manipulation and influence on consciousness, excessive imagery, and so on. Obviously, documentary and journalism are very similar, but not identical in nature. And this, as we were able to see, is a non-historical fact. The audience should be carefully prepared for such a statement, which should regulate the strategies of their own perception of information, depending on what is being viewed: a documentary or one of the genres of journalism. Our findings and conclusions can also be considered a field for future research and one of the priority areas for improving documentary and journalistic products.

Sources.

1. Ghonghadze Gheorghij. Tini vijny. Dokumental'nyj fil'm. Youtube. 1993. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2MVQHIIJ-onQ>
2. Koloshuk N. Gh. Tabirna proza v paradyghmi postmodernu: monohrafija. Lucjk: RVV "Vezha", 2006. 500 s.
3. Kosjuk Oksana. Racionalistychnyj dyskurs masovoji komunikaciji: monohrafija / Oksana Kosjuk. Lucjk: Vezha-Druk, 2023. 520 s.
4. Pavliv Volodymyr. Reportazh: mizh faktamy i emocijamy: praktychnyj posibnyk dlja zhurnalistiv. Ljviv: Vydavnytvo Ukrajin'skoghoh katolyckoghoh universytetu, 2015. 120 s.
5. Shutjak L.M. «Novyj zhurnalizm» u medijnomu dyskursi Ukrajinu: geneza ta zhanrovo-stylistychni oznaky: avtoref. dys. ... kand. nauk iz soc. kom.: 27.00.04. Dnipropetrovs'k, 2015. 20 s.

УДК 241.1:355.2(477)

Васильєв Євгеній Вікторович (архімандрит Діонісій)

Доктор богослов'я

Старший лейтенант

ORCID: 0009-0004-1609-4416

18-та Слов'янська бригада НГУ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ХРИСТИАНСЬКОЇ ЕТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ВІДПОВІДІ СУЧАСНОГО БОГОСЛОВ'Я

Війна є крайнім виявом суспільного конфлікту, що руйнує правові, моральні та екзистенційні основи життя людини. Для християнського богослов'я війна завжди була предметом напруженого осмислення: між ідеалом миру та реалією насильства, між покликом до любові та обов'язком захисту. З початком повномасштабної агресії Російської Федерації проти України у 2022 році ці питання набули особливої гостроти. Мільйони віруючих опинилися в умовах, де необхідно було не лише виживати, але й робити глибокі моральні вибори – як солдати, як волонтери, як капелани, як громадяни.

У богословському дискурсі це викликало оновлене осмислення християнської етики: чи дозволяє вона воювати? Чи можливо одночасно бути вбивцею і християнином? Як зберегти гідність у нелюдських умовах? Як зберегти здатність прощати, коли ворог вбиває дітей? Ці запитання більше не належать до академічної риторики – вони стали частиною повсякденної дійсності, яку переживає українське суспільство.

Сучасне українське богослов'я, наслідуючи традиції патристики, етичної думки реформаторів та новітніх соціальних доктрин, шукає відповідь не лише на рівні доктрини, але й через практику – особливо у служінні військових капеланів, що стали моральними дороговказами для багатьох солдатів. Саме в цьому контексті необхідно аналізувати трансформацію християнської етики в умовах війни, враховуючи не лише теоретичні рамки, а й духовно-екзистенційний вимір.

1. Християнська етика в умовах миру: принципи і підґрунтя.

Християнська етика від початку формувалася як відповідь на виклик буття в грішному світі, де моральна поведінка віруючого покликана свідчити про Царство Боже. Її основу становить вчення Ісуса Христа, викладене у Нагірній проповіді (Мт. 5-7), що стало серцевиною морального вчення Церкви. Визначальними категоріями тут виступають любов до Бога та ближнього (Мт. 22:37-39), прощення (Мт. 6:14-15), миротворчість (Мт. 5:9), милосердя (Мт. 5:7) та самопожертва (Ів. 15:13).

Це вчення закликає християнина не відповідати злом на зло, але «перемагати зло добром» (Рим. 12:21). Апостол Павло у своїх посланнях неодноразово підкреслює, що любов є «виконанням Закону» (Рим. 13:10) і що християнин не належить собі, а Христу (1Кор. 6:19-20). Ці принципи сформували той ідеал поведінки, що спонукає вірного жителя не за законом відплати, а за принципом жертви та служіння.

У перші століття Церкви отці-мученики розвинули ідеал ненасильства. Тертуліан, коментуючи Христа, що наказує Петрові вкласти меч у піхви, заявив: «Господь, роззброївши Петра, роззброїв і всіх християн» [1, с. 123]. Подібні ідеї підтримували Ориген, Кипріан Карфагенський, Лактанцій. У ранньому християнстві військова служба вважалась сумнівною з точки зору чистоти віри, особливо через участь у клятвах, ідолопоклонстві та насильстві.

Однак із зміцненням церковної інституції, зокрема після Міланського едикту 313 року, ставлення до військової служби почало змінюватися. Святий Августин, реагуючи на варварську загрозу Римській імперії, сформулював теорію «справедливої війни» (*bellum iustum*), яка дозволяє християнину брати участь у війні, якщо вона ведеться з морально виправданих причин: задля захисту, відновлення справедливості, припинення гноблення [2, с. 588].

Цей підхід у Середньовіччі буде доопрацьований Фомаю Аквінським, який визначив три критерії справедливої війни: законна влада, справедлива причина, правильний намір [3, с. 224]. Аквінат визнає, що хоча війна є злом, вона може бути допустимою задля уникнення ще більшого зла – зокрема знищення невинних.

Сучасне богослов'я, особливо в соціальних доктринах Церков, зберігає вірність цим традиційним категоріям. У Компендіумі соціальної доктрини Церкви, опублікованому Папською радою у справах справедливості й миру, зазначено: «Війна є поразкою людяності. Християнство, не будучи пацифістським у буквальному розумінні, завжди спонукає до пошуку миру, а не до героїзації насильства» [4, с. 376].

Християнська етика у своєму ідеальному вигляді прагне миру як природного стану людського буття. Вона не є етикою сили, але етикою жертвності, де моральна досконалість полягає у відмові від ненависті

навіть до ворога. Однак в умовах реального насильства, агресії та несправедливості етика миру постає перед необхідністю переосмислення своїх меж і практичного втілення.

2. Етичні виклики війни.

Війна ставить християнина перед серйозними моральними дилемами. Найгостріше постає питання: чи може вбивство бути морально виправданним, якщо йдеться про захист Батьківщини? Заповідь «Не вбивай» (Вих. 20:13) – абсолютна в умовах миру – у контексті збройного конфлікту постає у світлі відповідальності за захист життя невинних. У сучасному богословському дискурсі провідним є розуміння, що гріхом є не стільки фізичне знищення ворога, скільки ненависть у серці, яка руйнує людину зсередини [5, с. 44].

Іншим викликом є схильність суспільства героїзувати насильство. Християнська етика попереджає: навіть справедлива війна залишається трагедією. Церква не покликана освячувати знищення, а зберігати моральне обличчя суспільства – нагадувати, що справжня перемога неможлива без внутрішньої цілісності. Прощення не означає скасування справедливості, а передбачає звільнення від руйнівної сили ворожечі [6, с. 155].

3. Відповіді сучасного богослов'я.

Сучасне християнське богослов'я не заперечує реальність війни як глибокої трагедії людського буття, але намагається дати їй моральну оцінку, виходячи з цілісного біблійного та історичного досвіду Церкви. Однією з відповідей стало відновлене осмислення концепції «справедливої війни», що бере початок у творах Августина і розвивається в етиці Фоми Аквінського. Війна, згідно з цим підходом, може бути допустимою лише як крайній засіб захисту безневинних і відновлення справедливості – але не як засіб агресії чи помсти [7, с. 223].

Окремий напрямок богословської відповіді пов'язаний із розумінням страждання та жертви. Богослов'я хреста наголошує: у контексті війни християнин покликаний не лише захищати, а й розділяти біль ближніх, наслідуючи Христа, який прийняв страждання заради любові. Особливо це актуально для капеланів та священників, які служать у бойових умовах. Їхнє свідчення – це практика любові в дії, пастирське супроводження солдатів у моральному виборі між людяністю і жорстокістю.

Ще однією відповіддю є збереження здатності до прощення навіть у межах спротиву. Любов до ворога не означає відмову від спротиву чи покарання, але вказує на глибшу перспективу – бажання його навернення. Християнська етика не пропонує байдужості до зла, але навчає боротися без втрати гідності [8, с. 312].

Богослов'я не дає простих відповідей, але пропонує моральні орієнтири: оборона, а не агресія; любов, а не ненависть; правда, а не пропаганда; прощення, а не помста.

4. Роль капеланського служіння у збереженні морального компасу.

У контексті війни саме військові капелани стали важливими моральними орієнтирами для солдатів, які щодня зіштовхуються з питаннями життя і смерті. Їхнє служіння вимагає не лише духовної витривалості, а й глибокого етичного чуття. Капелан не просто читає молитву – він допомагає бійцеві не втратити себе, зберегти людяність навіть тоді, коли реальність змушує діяти рішуче й іноді жорстко.

Капеланська практика поєднує богословське осмислення і психологічну підтримку. В умовах бойових дій капелан часто є єдиною особою, до якої солдат може звернутися неформально, не побоюючись дисциплінарного тиску. Завдяки цьому духовна допомога перетворюється на інструмент стабілізації морального стану, сприяє зниженню тривожності, відновленню внутрішніх сил [9, с. 97].

Крім того, капелан – це також голос Церкви у військовому середовищі. Через слово, сповідь, молитву і особистий приклад він нагадує: мета боротьби – не знищення ворога як людини, а захист справедливості, життя і гідності. Цей етичний наголос формує культуру відповідального спротиву, протиставлену жорстокості та деморалізації [10, с. 61].

Висновки.

Християнська етика в умовах війни переживає не заперечення, а трансформацію – з ідеального морального вчення вона стає дороговказом для вибору в ситуації екзистенційної кризи. Війна не скасовує заповіді любові, прощення і милосердя, але вимагає їх глибшого осмислення в контексті оборони, відповідальності та служіння.

Сучасне богослов'я пропонує не виправдання насильства, а етику відповідального спротиву – без ненависті, без дегуманізації, з орієнтацією на захист гідності кожної людини. Особливу роль у цьому процесі відіграє капеланське служіння, яке допомагає зберігати моральну цілісність у серці бойових дій.

У перспективі повного відновлення християнська етика має потенціал стати духовним фундаментом процесу національного зцілення. Вона здатна сприяти формуванню культури примирення без забуття,

справедливості без помсти, ідентичності без ворожнечі. Саме богословське осмислення пережитого досвіду стане важливим чинником суспільного оновлення та моральної реабілітації.

Необхідною умовою такого оновлення є міжконфесійний діалог, відкритий до сучасних гуманітарних викликів. Християнство не повинно обмежуватись лише пастирськими чи ритуальними функціями, але має активно долучатись до формування суспільних цінностей, виховання нової етики відповідальності, жертвності та солідарності.

Важливим є й освітній аспект: християнська етика повинна знайти своє місце в системі вищої і військової освіти, у просвітницьких ініціативах, у роботі з молоддю та ветеранами. Це дозволить не лише підтримати духовну стійкість індивіда, але й зміцнити моральну тканину нації.

Зрештою, етичне богослов'я в умовах війни – це не лише рефлексія, але й дія. Це вміння не просто говорити про добро, а бути його втіленням там, де панує темрява. Справжня перемога, як навчає Христос, – це не лише перемога над ворогом, а насамперед перемога над злом у власному серці.

Джерела.

1. Тертуліан. О венце воина / пер. с лат. И. Р. Никулина // Антология христианской мысли. Т. 1: От апостольских отцов до Августина / сост. И. В. Бондарев. – М.: Грааль, 2002. – С. 122-126.
2. Августин Блаженный. Проти Фауста Маніхея (Contra Faustum) / пер. з лат. В. Литвиненка // Августин. Вибрані твори. – К.: Український католицький університет, 2006. – 784 с.
3. Фома Аквінський. Сума теології. Частина II–III. Питання 40: Про війну / пер. з лат. В. Щурко. – Львів: Свічадо, 2010. – 251 с.
4. Компендіум соціальної доктрини Церкви / Папська рада у справах справедливості й миру. – К.: Кайрос, 2008. – 447 с.
5. Осипов А. И. Путь разума в поисках истины / А. И. Осипов. – М.: Сретенский монастырь, 2007. – 256 с.
6. Вейс К. Вибачити ворога. Шлях християнського опору злу / пер. з нім. – Львів: Свічадо, 2019. – 176 с.
7. Фома Аквінський. Сума теології. Частина II–III. Питання 40: Про війну / пер. з лат. В. Щурко. – Львів: Свічадо, 2010. – 251 с.
8. Вишковський Є. Християнська етика і війна: виклики новітньої доби // Наукові записки Українського католицького університету. Серія: Богослов'я. – 2022. – Т. 19. – С. 308-320.
9. Трач І. Військове капеланство в Україні: сучасний стан і виклики // Наукові записки Інституту богословських наук. – 2022. – Т. 23. – С. 94-102.
10. Брагін О. Місія військового капелана: духовна підтримка та моральне орієнтування в умовах війни // Сучасна гуманітаристика. – 2023. – № 3. – С. 59-65.

Вагерич Василь Васильович

ORCID: 0009-0009-0504-4735

Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

ЗВУКОВИЙ ПРОСТІР ВІДЕОІГОР ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Відеоігри як культурний феномен XXI століття потребують комплексного культурологічного осмислення, особливо в контексті їхнього звукового оформлення. Звуковий простір відеоігор представляє собою унікальний синтез традиційних музичних форм і новітніх технологічних можливостей, що формує нову парадигму культурного споживання та естетичного сприйняття. Незважаючи на стрімкий розвиток ігрової індустрії та її зростаючий вплив на глобальну культуру, функції та особливості музики у віртуальному просторі залишаються недостатньо дослідженими у вітчизняній культурологічній науці. Ключові слова: відеогра, віртуальна реальність, звук, музика, культура.

Мета дослідження полягає в аналізі музичного супроводу відеоігор як феномену сучасної культури через призму його функціональних та естетичних характеристик. **Методологічною** основою слугує міждисциплінарний підхід, що поєднує методи культурологічного, музикознавчого та медіа-аналізу з використанням принципів структурно-функціонального дослідження. **Наукова новизна** полягає у першому в українській культурології комплексному аналізі музичного супроводу відеоігор як самостійного культурного феномену з визначенням його специфічних технічних та естетичних характеристик.

Музичний супровід відеоігор характеризується унікальними технічними рішеннями, що принципово відрізняють його від традиційних форм аудіовізуального мистецтва. Інтерактивна природа ігрового процесу вимагає створення музики за принципами зацикленості, що забезпечує можливість нескінченного відтворення без втрати художньої цілісності. Такий підхід демонструють ігри «The Elder Scrolls V: Skyrim» та «The Witcher 3: Wild Hunt», де фонова музика може звучати годинами, зберігаючи свою естетичну цінність.

Вертикальне поєднання музичних шарів дозволяє композиторам створювати кілька варіантів однієї композиції з різним емоційним забарвленням, що яскраво втілено у «Nier 2: Automata». Залежно від ігрової ситуації музика може змінювати характер від спокійного ліричного звучання до драматичного та агресивного, що створює динамічний звуковий ландшафт. Горизонтальне поєднання забезпечує плавні переходи між різними музичними темами, створюючи безперервний звуковий потік, який природно адаптується до розвитку ігрових подій.

Культурологічний аналіз розкриває багатогранність функцій музичного супроводу у віртуальному просторі. Музика створює ефект занурення у віртуальний світ через дієгетичний аудіопростір, у якому звукові

елементи стають органічною частиною ігрового всесвіту. Пісні бардів у «The Elder Scrolls V: Skyrim» не лише створюють атмосферу, але й розкривають культурно-історичний контекст фантазійного світу, передаючи його міфологію та традиції через музичні образи.

Наративна складова музичного супроводу реалізується через систему лейтмотивів та тематичних варіацій, що супроводжують розвиток сюжету та характеризують персонажів. Серії «Nier» та «Silent Hill» демонструють, як музичні теми можуть ставати носіями глибоких смислів та емоційних станів, створюючи складну систему музичної драматургії.

Формування емоційного тону ігрових локацій через звукову атмосферу створює унікальний психологічний клімат для кожного ігрового простору. У «The Witcher 3: Wild Hunt» контраст між піднесеною фольклорною мелодією Новіграда та сумною ліричною темою Лок Муїна демонструє, як музика може виступати засобом просторової характеристики та емоційного картографування віртуального світу.

Особливого значення набуває роль музичного супроводу відеоігор як носія культурної пам'яті та засобу культурної трансмісії. Композитори активно використовують прийоми полістилістики, створюючи складну систему культурних референцій через цитування класичних творів. Використання фрагменту фортепіанної сонати Бетховена у «Resident Evil» або токати і фуги Баха у готичних іграх демонструє, як відеоігри стають медіумом для актуалізації культурної спадщини у сучасному контексті.

Музичне оформлення відеоігор демонструє активні процеси трансмедійності, коли музичні теми та мотиви переходять між різними медіаформатами, створюючи нову форму культурного канону. Популярні ігрові франшизи породжують екранізації, концертні виступи симфонічних оркестрів, альбоми саундтреків, що свідчить про формування самостійної галузі музичної культури. Серіал «The Last of Us» зі збереженням оригінальної музики Густаво Сантаолалі демонструє, як музичні теми стають культурними маркерами, що розпізнаються та цінуються поза межами первинного медіуму.

Соціокультурні імплікації ігрової музики виявляються у процесах формування спільних культурних референцій серед глобальної аудиторії. Музичний супровід відеоігор створює специфічну символічну мову, що об'єднує представників різних культур через спільний естетичний досвід. Це особливо помітно у випадках, коли музичні теми з відомих ігор стають частиною поп-культури та розпізнаються у найрізноманітніших контекстах.

Технологічний прогрес ігрової індустрії впливає на еволюцію музичного супроводу, підвищуючи його статус та художню цінність. Залучення відомих симфонічних оркестрів для запису саундтреків, співпраця з композиторами світового рівня свідчить про визнання ігрової музики як повноцінної галузі музичного мистецтва. Діяльність таких композиторів, як Джеремі Соул, Ганс Циммер, Остін Вінторі, формує новий тип творчої особистості у сучасній культурі.

Інтерактивність, як визначальна риса відеоігор, дає початок кардинально новим способам взаємодії зі звуком. Завдяки здатності гравця впливати на музичний складник через власні рішення, виникає неповторний досвід спільної творчості, де гравець стає активним творцем звукового ландшафту. Показовим прикладом є персонаж Октавія з Warframe, інструмент якої, мандакорд, дає можливість гравцю складати свої мелодійні фрази. Ці мелодії гармонійно вплітаються в структуру гри, слугуючи засобом самовираження, впливаючи на стиль гри, поведінку героя та формування атмосфери віртуального середовища. Музика тут більше не просто фонове озвучення – вона активно створюється гравцем та стає частиною його унікального ігрового світу.

Музичний супровід відеоігор виступає медіатором між традиційними культурними формами та новітніми технологічними можливостями, створюючи гібридні культурні продукти, що поєднують елементи масової та елітарної культури. Це явище демонструє здатність сучасної культури до адаптації та трансформації традиційних мистецьких форм у відповідь на виклики цифрової епохи.

Результати дослідження свідчать, що звуковий простір відеоігор представляє собою самостійний та значущий феномен сучасної культури, що поєднує технологічну інноваційність, функціональну багатогранність та культурну інтегративність. Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням впливу штучного інтелекту на створення ігрової музики, аналізом регіональних особливостей музичного оформлення відеоігор та дослідженням психологічних механізмів впливу інтерактивної музики на формування культурної ідентичності у цифровому суспільстві.

Джерела.

1. Donnelly K.J., Gibbons W., Lerner. N. (Eds). (2021). *Music In Video Games: Studying Play*. 1st Edition. Routledge Music and Screen Media. 246 p. [in English].
2. Ivănescu A. (2019). *Popular Music in the Nostalgia Video Game: the Way it Never Sounded*, Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. 165 p.
3. Rehding A. (2019). Opening the Music Box // *Journal of the Royal Musical Association*. Vol. 144. Issue 1. Pp. 205-221.
4. Summers, T., Hannigan, J. (2018). *Understanding Video Game Music*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 248 p.

Dankevych Nina Ivanivna
Candidate of Veterinary Sciences
ORCID: 0000-0001-8927-5219
Odesa State Agrarian University
Hornostaieva Kateryna Oleksandrivna
Odesa State Agrarian University
Dankevych Artem Serhiyovych
Odesa State Agrarian University

HEAT STRESS IN THE POULTRY INDUSTRY (A LITERATURE REVIEW)

The constantly growing demand for meat and eggs has made the poultry sector a priority area of agriculture for both small backyard farms and commercial enterprises. Under conditions of intensive rearing and exploitation, various stressors significantly affect the survival and productivity of poultry.

Stress is a strained condition of the organism caused by various factors and manifested through general adaptive changes in organs and systems. Heat stress is one of the key factors that negatively affect the productivity, immunity, and welfare of poultry, especially in the context of global climate change.

Birds are warm-blooded animals with a constant body temperature. The ambient temperature at which birds feel comfortable ranges from 18 to 30 °C. The upper temperature limit varies significantly depending on the relative humidity of the air (this indicator is expressed as a percentage). The higher the relative humidity, the lower the upper temperature threshold, and the more pronounced the impact of heat stress on broiler productivity.

This review aims to assess the impact of heat stress on the performance and welfare of chickens, as well as possible mitigation strategies to reduce its harmful effects. In the course of the study, scientific works by various authors were analyzed, revealing that heat stress affects chicken productivity, nutrition, and health. It also reduces feed efficiency, body weight, feed intake, egg production, and increases mortality in chickens [6].

Birds do not have sweat glands, and nearly their entire body is covered with feathers. Heat dissipation is increased through rapid, deep breathing and the redistribution of blood from internal organs to the body surface [7].

Due to the low heat tolerance of chicken genotypes, heat stress has a significant impact on the physiological, immunological, and gastrointestinal health of poultry, leading to substantial economic losses [3]. In addition, reproductive performance is reduced. In broilers, meat quality deteriorates - it may become tough, discolored, with low protein content and increased fat levels. Laying hens produce approximately 15% fewer eggs.

Finally, high temperatures promote the rapid proliferation of parasites and other microorganisms in the air, water, feed, litter, and other environmental sources.

The optimal temperature for the health and productivity of chickens lies within their thermoneutral zone (TNZ) [4]. The term *thermoneutral zone* describes the range of temperatures in which birds can maintain a stable body temperature with minimal effort [8]. When the temperature exceeds their comfort zone, birds exhibit changes in normal behavior, such as panting and altered posture. When the ambient environment rises above the thermoneutral zone, birds activate their thermoregulatory systems to release excess heat through behavioral, biochemical, and physiological responses [2].

Acute and chronic heat stress are the two main types of heat stress. Acute heat stress refers to a short-term and rapid increase in ambient temperature (lasting several hours), whereas chronic heat stress is characterized by prolonged exposure to high temperatures (lasting several days).

Symptoms of heat stress in birds include elevated body temperature and the development of neurological signs such as paralysis, head tremors, dizziness, and loss of consciousness. Since birds do not have sweat glands, they are especially vulnerable to overheating.

According to a study by Lara and Rostagno [5], feed intake decreases by 5% for every 1 °C increase in temperature between 32 °C and 38 °C. When the ambient temperature rises to 34 °C, heat stress-related mortality in broilers becomes very high-reaching 8.4%. Additionally, feed intake in chicks drops from 108.3 g/bird/day at 31.6 °C to 68.9 g/bird/day at 37.9 °C, and egg production decreases by 6.4%.

Potential Measures for Preventing Heat Stress: Heat stress can be mitigated through several strategies, including environmental control, dietary modification, the use of feed additives, and supplementation of electrolytes in drinking water. Under high-temperature stress conditions, it is possible to reduce metabolic heat production and maintain electrolyte balance by modifying the rearing environment, improving ventilation, installing cooling systems, and adjusting the diet [9].

Nutritional solutions have been thoroughly studied and proven to mitigate the adverse effects of heat stress. These include feed intake restriction, wet or dual feeding, increasing fat intake, as well as the addition of vitamins, minerals,

osmolytes, and phytochemicals [10]. Diets are supplemented with feed additives to reduce heat stress in poultry. Poultry nutritionists are increasingly interested in probiotics, as they can improve the health and productivity of chickens experiencing heat stress by influencing their physiology, gut morphology and structure, as well as immune function [1].

To summarize the above, it can be said that with the increase in global temperatures, heat stress has become a serious issue for the development of the poultry industry. Heat stress is responsible for many physiological changes, including oxidative stress, acid-base imbalance, and suppressed immune competence. These changes contribute to increased mortality and reduced feed efficiency, body weight, feed intake, and egg production. Heat stress also affects the quality of meat and eggs.

Several strategies for combating heat stress in poultry have been tested and evaluated. However, only a few of them are widely used in the poultry industry. Heat stress in poultry results from the interaction of several factors, such as high ambient temperature, humidity, radiant heat, and airspeed, and causes several physiological, neuroendocrine, and behavioral changes. Therefore, no single approach is sufficient to eliminate the effects of heat stress on poultry. Hence, there is a need for a holistic approach to mitigate the negative impact of heat stress in poultry. Further research is required to evaluate the combination of some of the approaches mentioned in this article to assess their effectiveness and economic benefit in poultry farming.

Sources.

1. Al-Fataftah, A.-R., & Abdelqader, A. (2014). Effects of dietary *Bacillus subtilis* on heat-stressed broilers' performance, intestinal morphology and microflora composition. *Animal Feed Science and Technology*, 198, 279-285. <https://doi.org/10.1016/j.anifeeds.2014.10.012>
2. Bekele, G. (2021). Review on the effect of heat stress on poultry production and productivities. *Food Science & Nutrition Technology*, 6(1), 1-9. <https://doi.org/10.23880/FSNT16000260>
3. Biswal, J., Kennady, V., Bhattacharya, T. K., & Rahman, H. (2021). Impact of heat stress on poultry production. *World's Poultry Science Journal*, 78(1), 179-196. <https://doi.org/10.1080/00439339.2021.1972484>
4. Pontara Vilas Boas Ribeiro, B., Yanagi Junior, T., Duarte de Oliveira, D., Ribeiro de Lima, R., & Gilberto Zangeronimo, M. (2020). Thermoneutral zone for laying hens based on environmental conditions, enthalpy and thermal comfort indexes. *Journal of thermal biology*, 93, 102678. <https://doi.org/10.1016/j.jtherbio.2020.102678>
5. Lara, L. J., & Rostagno, M. H. (2013). Impact of Heat Stress on Poultry Production. *Animals*, 3(2), 356-369. <https://doi.org/10.3390/ani3020356>
6. Sesay, A. (2022). *Impact of heat stress on chicken performance, welfare, and probable mitigation strategies*. *International Journal of Environment and Climate Change*, 12(11), 3120-3133. <https://doi.org/10.9734/IJECC/2022/v12i111360>
7. Singh, V., Chakrabarti, A., Godara, R. S., Das, A., Sahoo, L., Devi, H. L., Sarkar, P., Das, B., & Singh, M. (2022). *Heat stress in poultry production and its management under changing climatic scenario*. 1, 6-11.
8. Song, S., & Beissinger, S. R. (2019). Environmental determinants of total evaporative water loss in birds at multiple temperatures. *The Auk: Ornithological Advances*, 137(1), ukz069. <https://doi.org/10.1093/auk/ukz069>
9. Vizzier Thaxton, Y., Christensen, K. D., Mench, J. A., Rumley, E. R., Daugherty, C., Feinberg, B., Parker, M., Siegel, P., & Scanes, C. G. (2016). Symposium: Animal welfare challenges for today and tomorrow. *Poultry science*, 95(9), 2198-2207. <https://doi.org/10.3382/ps/pew099>
10. Wasti, S., Sah, N., & Mishra, B. (2020). Impact of Heat Stress on Poultry Health and Performances, and Potential Mitigation Strategies. *Animals: an open access journal from MDPI*, 10(8), 1266. <https://doi.org/10.3390/ani10081266>

Павлик Мар'ян Тарасович

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЖАНРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИПУСКІВ НОВИН В ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ МАРАФОНІ «ЄДИНІ НОВИНИ»

У роботі проаналізовано жанрове наповнення інформаційних випусків новин телевізійного марафону «Єдині новини». З'ясовано, що найбільш затребуваним жанром в контексті висвітлення інформації про актуальні суспільно-політичні події, який домінує в усіх проаналізованих випусках, є інформаційне повідомлення – найоперативніша форма повідомлення у медіа про факти, події та явища реального життя; також застосовують прямі увімкнення кореспондентів, відеосюжети, рідше – репортажі та інтерв'ю. Підкреслено, що вибір жанру під час підготовки та створення матеріалу в сучасних умовах залежить не лише від його функціональних завдань, а й значною мірою від матеріально-технічних, людських ресурсів, часу, а також зовнішніх умов, в яких цей матеріал створюють, адже детермінантою журналістської роботи у період воєнного стану є безпека: журналіста, знімальної групи, героїв матеріалу, держави. Ключові слова: жанр, новини, «Єдині новини», інформаційне повідомлення, пряме увімкнення, відеосюжет, інтерв'ю, репортаж.

Сучасному інформаційному простору притаманна поляризація та множинність дискурсів, відтак вибагливий споживач медіаконтенту, зважаючи, зокрема, на суспільно-політичну ситуацію в країні, потребує вичерпної, оперативної, достовірної інформації, на основі якої він зможе робити об'єктивні висновки та приймати раціональні рішення. Аби максимально задовольнити потреби аудиторії та ефективно передати інформацію реципієнту, журналісти «упаковують» факт у відповідну жанрову форму, вибір якої залежить від матеріально-технічних, людських ресурсів, часу, а передусім – від тих функціональних завдань, які виконує конкретний матеріал в контексті ефективного донесення інформації про певні події та явища об'єктивної

реальності. В сучасних умовах журналісти повинні зважати на безпеку: власну, знімальної групи, героїв матеріалу, держави. Це ті чинники, які сьогодні теж визначають жанровий потенціал новинних випусків.

У журналістиці поняття жанру трактують як «усталений тип твору, який склався історично, відзначається особливим способом освоєння життєвого матеріалу і чіткими ознаками структури. Кожен жанр відіграє конкретну роль у системі засобів інформації і характеризується певною композиційною організацією матеріалу» [2, с.143]. Професор В. Лизанчук зазначає, що «в основі телевізійних і радіожанрів – три способи відображення дійсності: 1) повідомлення фактів (новин); 2) інтерпретація фактів, подій, явищ; 3) художньо-публіцистичне розкриття фактів, подій, явищ. Ці способи відображення дійсності створюють відповідно три відносно стійкі групи жанрів телевізійної і радіожурналістики» [3, с. 230] – інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні. Основне призначення інформаційних тележанрів – оперативно повідомляти про факти, події, явища реального життя. «В них переважає подієва інформація, яка здебільшого стосується лише якоїсь певної події, одичного факту. Інформаційні жанри відповідають емпіричному (фактологічному) рівню осягнення та відображення реальної дійсності» [1, с. 169]. С. Шийка виокремлює такі засадничі жанрові особливості інформаційної групи: «суспільна значимість й актуальність інформації, її фактологічність, об'єктивність і достовірність; структурованість, лаконізм та зредукованість матеріалу; цікавість фактів та вміння журналіста наблизити їх до користувача» [6, с. 147]. З. Дмитровський у навчальному посібнику «Телевізійна журналістика» виокремлює такі інформаційні жанри телевізійної журналістики: «усне повідомлення (воно може бути хронікальним, розширеним (або деталізованим і коментованим), відеоповідомлення, відеозамітка, відеосюжет (типи: репортажний сюжет, аналітичний сюжет, портретний сюжет, сюжет-розповідь, оглядовий сюжет, сюжет-розслідування), відеозвіт, відеорепортаж, відеоінтерв'ю, відеоогляд» [1]. Н. Цімох, досліджуючи трансформації інформаційних жанрів, зазначає, що найпопулярнішими жанрами, які використовують в інформаційних випусках інформаційних телеканалів, є «інформаційне повідомлення або відеосюжет, виступи, в тому числі пряме увімкнення, репортаж (у тому числі трансляції), інтерв'ю та огляд» [5, с.114]. Ми у своїй роботі диференціюємо відеосюжет та інформаційне повідомлення, оскільки відеосюжет є розширеним, деталізованим повідомленням, і передбачає певні обов'язкові структурні елементи. Структура ж інформаційного повідомлення є більш довільною, залежить від хронометражу, який у порівнянні з іншими жанрами, зокрема з відеосюжетом, частіше невеликий. Матеріали цього жанру мають чітко визначений інформаційний привід, яким є факт або подія, що трапилась, або стала відомою сьогодні.

Проаналізувавши жанровий потенціал інформаційних випусків новин телевізійного марафону «Єдині новини», примітно, що найпопулярнішим жанром в контексті висвітлення інформації, є інформаційне повідомлення – усне та відеоповідомлення. Затребуваними також є виступи журналістів (прямі увімкнення), відеосюжети, рідше застосовують репортажі, зокрема з фронту. Менш затребуваними є інтерв'ю, оскільки цей жанр домінує у розмовних гостьових студіях, які чергуються з новинними блоками. Примітними є також гібридні формати, коли один жанр містить елементи іншого, а також коли в одному матеріалі поєднано кілька жанрових форм. Часто матеріал, який розпочинається як інформаційне повідомлення або пряме увімкнення, плавно переходить у відеосюжет, адже в такому матеріалі наявні всі складові відеосюжету: синхрони, закадровий текст журналіста, відеоряд з інтершумом, стендап журналіста.

В етері інформаційного марафону «Єдині новини» 5.03.2025 р. серед 6 матеріалів інформаційного випуску каналу 1+1 – 4 інформаційні повідомлення та 2 відеосюжети; серед 8 матеріалів випуску каналів СТБ/ICTV – 2 прямі увімкнення (+коментарі), 6 інформаційних повідомлень; серед 7 матеріалів випуску каналу Рада – 4 інформаційні повідомлення, 2 сюжети та один репортаж. 28.02.2025 р. в етері «Єдиних новин» серед 13 матеріалів випуску каналу Ми-Україна було 11 інформаційних повідомлень, 1 пряме увімкнення кореспондентки і лише 1 відеосюжет. У ще одному інформаційному випуску каналу цього ж дня серед 11 матеріалів 3 – відеосюжети, решту 8 – інформаційні повідомлення. У випуску каналу 1+1 серед 9 матеріалів 4 належать інформаційним повідомленням, 2 – прямим включенням журналістів, 2 – сюжетам, серед яких 1 – аналітичний у формі аналізу, 1 – інтерв'ю. Серед 7 матеріалів випуску в одному з етерних випусків інформаційного блоку каналів СТБ/ICTV інформаційних повідомлень – 4, 2 відеосюжети та один воєнний репортаж. У випуску каналу 1+1 за 3.03.25 р. серед 11 матеріалів 8 інформаційних повідомлень, 2 прямі увімкнення та 1 аналітичний відеосюжет. Серед 6 матеріалів інформаційного випуску каналу Рада цього ж дня – 4 інформаційні повідомлення та 2 репортажні відеосюжети. Серед 11 матеріалів каналу 1+1 у випуску за 10.03. 25 – 7 інформаційних повідомлень, 3 відеосюжети та 1 пряме увімкнення, а серед 10 матеріалів каналу за 17.03.25 5 – це інформаційні повідомлення, 4 відеосюжети та 1 пряме увімкнення. Дослідниця М. Нагорняк однотипність жанрової палітри вважає порушенням стандартів новинного мовлення, акцентуючи на тому, що «висока частотність використання одних жанрів і низька частотність використання інших спричиняють одноманітність й монотонність у подачі інформації як у змістовому компоненті, так і структурному, що негативно

позначається на сприйнятті нових відомостей» [4, с.79]. На її думку, це пов'язано зі стереотипністю у підходах до організації журналістського матеріалу, незнанням теоретичних засад телемовлення, що часто є наслідком відсутності профільної освіти творчих працівників каналів [4, с.79]. Ми вважаємо, що причиною такого стану речей, зокрема, домінування в інформаційних випусках новин інформаційних повідомлень, окрім цього, є намагання максимально оперативно повідомити важливу інформацію, тому час є одним з ключових чинників під час вибору жанру. Також медіа доводиться конкурувати сьогодні з телеграм-каналами, які переважають традиційні медіа у оперативності. Однак, погоджуємось з думкою, що різноманіття жанрів допомагає скласти цілісну інформаційну картину дня для глядача, адже кожен жанр має певні функціональні завдання та відрізняється глибиною відображення дійсності. Також через вибір жанру медіа можуть маніпулювати аудиторією, яка вважатиме більш значущою ту інформацію, про яку зробили повноцінний відеосюжет чи репортаж.

Отже, в жанровій парадигмі телевізійного марафону «Єдині новини» переважають інформаційні повідомлення, які є найпростішою і найоперативнішою формою повідомлень у медіа про актуальні події, явища та факти реального життя. Вони є більш нейтральні за формою, ніж їхні репортажні аналоги, для їх створення потрібно менше матеріально-технічних, людських ресурсів та часу, оскільки цей жанр дозволяє оперативно повідомити про подію вже через кілька хвилин після того, як про неї стало відомо. Однак, актуальним є питання урізноманітнення жанрової палітри інформаційних випусків новин, адже різноманітність жанрів позитивно впливає на сприйняття нових відомостей реципієнтом. Жанрова палітра інформаційного випуску новин корелює з ефективністю його впливу на аудиторію: чим різноманітніші жанри використовують журналісти під час створення новинного контенту, тим більше інформаційних запитів споживачів зможуть задовольнити такі новини.

Джерела.

1. Дмитровський З. Телевізійна журналістика: навч. посіб. 2-ге вид. Львів: ПАІС, 2006. 208 с.
2. Здорова В. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
3. Лизанчук В. Основи радіожурналістики: підручник. К.: Знання, 2006. 628 с.
4. Нагорняк М. До питання про порушення стандартів новинного мовлення у телемарафоні «Єдині новини». *Наукові записки Інституту журналістики*. 2024. Т.1 (84). С. 72-82.
5. Цімох Н. Трансформація жанрів телебачення України: дис. канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2019. 218 с.
6. Шийка С. Жанрові особливості інформаційної журналістики. *Український інформаційний простір*. Число 9. 2022. С. 147-160.

Бірук Ірина Дмитрівна
ORCID: 0000-0002-0651-8842

Національний університет водного господарства та природокористування.

Сініцина Олена Валеріївна
ORCID: 0000-0002-2196-2001

Національний університет водного господарства та природокористування.

Пашкевич Віктор Володимирович
ORCID: 0000-0003-0076-9146

Національний університет водного господарства та природокористування.

Шолопак Петро Васильович
ORCID: 0000-0001-5030-6575

Національний університет водного господарства та природокористування.

Пасевич Анатолій Михайлович
ORCID: 0000-0002-4347-1772

Національний університет водного господарства та природокористування.

ВАЖЛИВІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ТРЕНУВАННЯХ З ТЕНІСУ НАСТІЛЬНОГО СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ця стаття аналізує роль психологічної підготовки у тренуваннях з тенісу настільного серед студентів закладів вищої освіти. Автор розкриває методи підвищення концентрації, управління стресом та розвитку впевненості, що є ключовими чинниками для досягнення високих спортивних результатів. Особлива увага приділяється практичним підходам, таким як візуалізація, релаксаційні техніки та ментальні репетиції, які сприяють ефективній взаємодії спортсменів. Дослідження підкреслює важливість інтеграції психологічних методів у щоденний тренувальний процес для гармонійного розвитку особистості та оптимізації спортивних досягнень. Отримані висновки можуть стати основою для розробки індивідуальних програм психологічної підтримки студентів, що поєднують навчальну та спортивну діяльність. Ключові слова: психологічна підготовка, теніс настільний, заклади вищої освіти, студенти.

Мета статті: проаналізувати досвід провідних тренерів закладів вищої освіти та визначити значення та важливість психологічної підготовки студентів у тренуваннях з тенісу настільного.

Організація та методи дослідження. У ході дослідження використовувався метод теоретичного вивчення, аналізу досліджень різних авторів та власних педагогічних спостережень та досліджень, а також сітка інтернет.

Вступ. Теніс настільний – це не лише фізична активність, яка сприяє покращенню координації, реакції та загального фізичного стану, а й вид спорту, у якому психологічна складова займає важливе місце. Сучасна наука визнає, що для досягнення високих результатів у спорті, зокрема серед студентів закладів вищої освіти, необхідна комплексна підготовка, що включає як фізичну, так і психологічну роботу. Ця стаття присвячена аналізу ролі психологічної підготовки у тренуваннях з тенісу настільного та її впливу на спортивні результати студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах освітніх процесів, коли студенти поєднують навчальну діяльність з активним спортом, виникає необхідність оптимізації тренувального процесу. В умовах зростаючої конкуренції як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях, важливою стає здатність спортсменів справлятися зі стресовими ситуаціями, концентруватися під час змагань та ефективно управляти своїми емоціями. Психологічна підготовка дозволяє студентам розвивати ці навички, що, у свою чергу, позитивно впливає на їхню успішність як у спортивній, так і в академічній діяльності.

Роль психологічної підготовки у спортивних досягненнях.

1. Розвиток концентрації та уваги. Під час інтенсивних змагань з тенісу настільного кожна секунда може стати вирішальною. Тому здатність концентруватися на м'ячі, прогнозувати дії суперника та приймати швидкі рішення є ключовими для успішної гри. Психологічна підготовка допомагає розвинути навички концентрації, що дозволяють спортсмену знаходитися в «зоні» під час гри, мінімізувати розсіяність уваги та оперативно реагувати на змінні умови матчу.

2. Управління стресом і емоціями. Стресові ситуації є невід'ємною частиною змагань. Наявність чітко розроблених психологічних стратегій допомагає спортсменам не тільки знижувати рівень тривоги, але й перетворювати стрес у джерело додаткової енергії. Методи релаксації, дихальні техніки, візуалізація позитивного результату – все це сприяє більш ефективному управлінню емоціями, що, в свою чергу, покращує якість виконання технічних елементів гри.

3. Підвищення впевненості в собі. Впевненість є фундаментальним чинником у будь-якому виді спорту. Психологічна підготовка сприяє формуванню позитивного образу себе, що дозволяє спортсменам долати невдачі та швидко відновлювати внутрішній баланс після помилок. Використання афірмацій, самогіпнозу та інших методик дозволяє студентам формувати сильну віру у власні сили, що є важливим для досягнення високих результатів.

4. Формування командного духу та психологічної взаємодії. Хоч теніс настільний традиційно є індивідуальним видом спорту, проте в контексті університетських змагань часто організують командні турніри. У таких умовах психологічна підготовка допомагає не тільки кожному спортсмену розвивати власні навички, але й сприяє ефективній комунікації та взаєморозумінню у команді. Вміння працювати в команді, підтримувати один одного в стресових ситуаціях, обмінюватися досвідом і мотивувати колег стає додатковим ресурсом для досягнення спільного успіху.

Методи та підходи до психологічної підготовки у тенісі настільному.

1. Візуалізація. Цей метод полягає у створенні уявних образів успішного виконання конкретних дій або досягнення перемоги в матчі. Візуалізація допомагає спортсменам заздалегідь «відчути» гру, що сприяє зниженню рівня тривоги та підвищенню впевненості у власних силах. Студенти можуть практикувати візуалізацію під час спеціальних тренувальних сесій або самостійно, використовуючи аудіозаписи чи керовані медитації.

2. Релаксаційні техніки та дихальні вправи. Техніки релаксації, такі як прогресивна м'язева релаксація, медитація та контрольоване дихання, є ефективними інструментами для зниження стресу та відновлення внутрішнього спокою. Регулярне застосування цих технік допомагає студентам не тільки перед змаганнями, але й у повсякденному житті, що позитивно позначається на їхній академічній діяльності.

3. Психологічне тренування та коучинг. Професійний коучинг, семінари та тренінги з психологічної підготовки дозволяють спортсменам отримати знання та навички, необхідні для управління своїми емоціями та досягнення високих результатів. Робота з психологом або спортивним ментором допомагає виявити слабкі місця у психологічній стійкості та розробити індивідуальний план для їх вдосконалення.

4. Ментальні репетиції та симуляції змагань. Проведення симуляцій змагань у контрольованих умовах дає можливість спортсменам відчувати атмосферу змагання без негативних наслідків реальної поразки. Цей метод сприяє адаптації до стресових ситуацій і дозволяє відточити як технічні, так і психологічні аспекти гри.

Ментальні репетиції можуть включати як індивідуальні тренування, так і командні сесії, що стимулюють розвиток стратегічного мислення та психологічної гнучкості.

Вплив психологічної підготовки на результати тренувального процесу.

1. Підвищення ефективності тренувань. Коли спортсмени володіють навичками саморегуляції, вони можуть максимально ефективно використовувати час тренувань, адже не витрачають його на внутрішні сумніви та тривожні думки. Зосередженість на завданні сприяє швидшому освоєнню технічних елементів та тактичних ходів, що безпосередньо впливає на результати під час змагань.

2. Зниження ризику вигорання. Постійний тиск і високі вимоги до себе можуть призводити до емоційного вигорання, що негативно позначається як на спортивних досягненнях, так і на навчальній діяльності. Систематична психологічна підготовка допомагає студентам навчитися розпізнавати ознаки перевтоми, розробити стратегії для її подолання та зберігати баланс між навчанням і спортом.

3. Покращення комунікації та взаємодії. Психологічна підготовка сприяє розвитку комунікативних навичок, що є важливими для командної роботи. Вміння ефективно спілкуватися, вирішувати конфлікти та підтримувати позитивну атмосферу всередині команди дозволяє досягати кращих результатів у змаганнях, де взаємна підтримка та синергія мають вирішальне значення.

4. Формування лідерських якостей. Під час тренувань і змагань психологічна підготовка сприяє розвитку лідерських якостей серед студентів. Лідер не лише демонструє високий рівень володіння технікою, але й вміє мотивувати команду, приймати зважені рішення у критичних ситуаціях та служити прикладом для інших. Це особливо важливо в університетських командах, де розвиток лідерських навичок сприяє загальному підвищенню рівня спортсменів.

Практичні рекомендації для інтеграції психологічної підготовки в тренувальний процес.

1. Співпраця з фахівцями. В університетах варто організувати регулярні зустрічі з психологами та тренерами, які спеціалізуються на роботі зі спортсменами. Це дозволить студентам отримувати кваліфіковану підтримку та рекомендації.

2. Розробка індивідуальних програм. Кожен спортсмен має свої особливості, тому важливо розробляти індивідуальні плани психологічної підготовки з урахуванням особистих потреб і рівня розвитку.

3. Інтеграція психологічних вправ у загальний тренувальний процес. Психологічні вправи та техніки мають бути включені в щоденний розклад тренувань, що дозволить сформувати у студентів звичку до саморегуляції та концентрації.

4. Моніторинг та аналіз результатів. Регулярний моніторинг психологічного стану спортсменів дозволить своєчасно виявляти проблемні зони та коригувати підходи до тренувань, що сприятиме досягненню кращих результатів.

Висновки. Психологічна підготовка є невід'ємною складовою сучасного тренувального процесу з тенісу настільного серед студентів закладів вищої освіти. Вона сприяє розвитку концентрації, управлінню стресом, підвищенню впевненості в собі та покращенню командної взаємодії. Завдяки використанню різноманітних методів, таких як візуалізація, релаксаційні техніки, ментальні репетиції та професійний коучинг, спортсмени можуть досягати високих результатів як у спортивних змаганнях, так і в навчальному процесі.

Інтеграція психологічної підготовки у щоденні тренування дозволяє не лише покращити техніку виконання рухів, але й сприяє загальному розвитку особистості студента, формуючи лідерські якості та вміння працювати в команді. Таким чином, комплексний підхід до тренувального процесу, що враховує як фізичну, так і психологічну підготовку, є запорукою успіху у тенісі настільному та може стати прикладом для інших видів спорту.

Ця стаття підкреслює значущість психологічної роботи в сучасному спортивному тренуванні, демонструючи, що успіх у тенісі настільному базується не лише на фізичних навичках, але й на здатності спортсмена управляти своїм внутрішнім станом. Для студентів закладів вищої освіти, які поєднують навчання з активним спортом, розуміння і застосування психологічних методик є ключовим чинником для досягнення стабільних результатів та гармонійного розвитку.

Джерела.

1. Бірук І. Д. Настільний теніс: навчально-методичний посібник. Рівне: НУВГП, 2014. – 164 с.
2. Бірук І. Д., Зубрицький Б. Д., Петрук Л. А. Психологічна підготовка у настільному тенісі як чинник підвищення спортивного рівня студента на змаганнях. Нотатки сучасної науки: електронний мультидисциплінарний науковий часопис. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. – Вип. 5. – С. 8-9.
3. Бірук І. Д., Пінчук В. Ф. Психологічна підготовка у настільному тенісі. Методичні вказівки. Рівне: НУВГП, 2018. – 30 с.
4. Кушнір В. В. Настільний теніс. Методичні вказівки. Івано-Франківськ: факел, 2013. – 80 с.
5. Пічурін В. В. Психологічна і психофізична підготовка як складова фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів. Дніпро: Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. В. А. Лазаряна, 2014. – 16 с.

УДК 355.4:159.9

Чересюк Дмитро Олександрович

ORCID: 0009-0001-4659-8381

Військова академія

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В НАТО

У цій роботі здійснюється аналіз основних напрямів морально-психологічної підготовки майбутніх офіцерів у контексті євроатлантичної інтеграції України та гармонізації системи підготовки військових кадрів зі стандартами НАТО. Особлива увага приділяється розвитку психологічної стійкості, емоційної рівноваги та лідерських компетенцій, які є ключовими для ефективної взаємодії у багатонаціональних військових операціях. Визначено, що адаптація морально-психологічного забезпечення відповідно до вимог Альянсу є невід'ємним етапом підготовки офіцерів до участі у миротворчих місіях та складних багатоетапних операціях із підтримання миру. Ключові слова: морально-психологічна підготовка, офіцер-лідер, стандарти НАТО, військова освіта, психологічна стійкість, євроатлантична інтеграція, підготовка військових кадрів.

Актуальність. Інтеграція України до Північноатлантичного альянсу відкриває нові можливості та одночасно формує високі стандарти у сфері обороноздатності та безпеки держави. У цьому контексті підготовка офіцерського корпусу Збройних Сил України є ключовим чинником формування сучасної, мобільної та ефективної сучасної армії, здатної не лише захищати національні інтереси, а й виконувати завдання у рамках колективної безпеки НАТО.

Процес адаптації до стандартів НАТО вимагає комплексного оновлення системи військової освіти, з особливим акцентом на морально-психологічну складову підготовки. Такий підхід сприяє формуванню лідерських якостей, розвитку психологічної витривалості та здатності до результативної співпраці з державами-партнерами в межах глобальної системи безпеки.

Огляд джерел. Упродовж останніх років спостерігається активізація наукового інтересу до проблем професійної підготовки майбутніх офіцерів, що знайшло відображення в численних наукових працях. Зокрема, окрім напрямів цього питання стали предметом дослідження таких науковців, як А. Галімова, М. Демента, О. Міршук, Ю. Приходько, В. Шевченко, В. Ягупов, М. Ясипчук та інших. Значний внесок у вивчення процесу адаптації військової освіти в Україні до стандартів НАТО зробили вітчизняні дослідники, серед яких варто відзначити С. Білявця, Н. Вавілова, О. Діденка, В. Клачка, О. Клочко, М. Орла, І. Плухоту, Н. Шабатіну та інших науковців.

Мета. Мета роботи полягає у висвітленні ключових аспектів морально-психологічної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України в умовах євроатлантичної інтеграції, з урахуванням сучасних викликів безпеки та адаптації системи військової освіти до стандартів НАТО.

Основний матеріал. У контексті сучасних глобальних викликів, зокрема зростання гібридних загроз і загострення збройних протистоянь, проблема якісної підготовки офіцерського складу набуває особливої актуальності. Вимоги до офіцера нового покоління включають не лише високий рівень фахових знань, а й здатність до гнучкого мислення, швидкої адаптації до змін, ухвалення рішень в умовах невизначеності та збереження психологічної стійкості під тиском стресових факторів.

Нормативно-правове регулювання підготовки офіцерів у контексті інтеграції до НАТО.

Одним із ключових стратегічних документів, що визначають пріоритети національної безпеки України, є «Концепція розвитку національної безпеки», яка передбачає реформування оборонного сектору з урахуванням вимог та стандартів НАТО. Значну увагу в цьому документі приділено модернізації системи військової освіти та професійної підготовки кадрів, зокрема гармонізації навчальних програм із стандартами Північноатлантичного альянсу. На міжнародному рівні в НАТО застосовуються угоди про стандартизацію – STANAG (Standardization Agreement), які встановлюють спільні процедури, термінологію та технічні вимоги до військового обладнання й операцій для країн-членів Альянсу. Головною метою STANAG є забезпечення сумісності та ефективної взаємодії збройних сил держав-членів НАТО, зокрема через встановлення єдиних критеріїв щодо професійної підготовки військовослужбовців, розвитку їх психологічної стійкості, лідерських навичок та комунікативних здібностей.

Ці документи формують нормативно-правову базу, що забезпечує системний, комплексний та адаптивний підхід до підготовки офіцерів, відповідно до сучасних викликів та умов бойових дій у багатонаціональних коаліціях.

Особливості морально-психологічної підготовки офіцерів.

Морально-психологічна підготовка є фундаментальною складовою формування офіцерського корпусу, що відповідає високим вимогам міжнародних стандартів. Вона передбачає розвиток у майбутніх офіцерів:

- психологічної стійкості до тривалих і інтенсивних психоемоційних навантажень;
- гнучкості та критичного мислення, необхідних для оперативного прийняття рішень у складних і непередбачуваних ситуаціях;
- лідерських компетенцій, що включають уміння мотивувати особовий склад, формувати згуртованість підрозділу, ефективно комунікувати та управляти конфліктами;
- культурної адаптивності для успішної взаємодії з міжнародними партнерами у багатонаціональних операціях.

Процес підготовки включає системне засвоєння знань і навичок, спрямованих на формування психологічної готовності діяти у стресових бойових умовах, а також здатність долати негативні психологічні фактори, зокрема бойовий стрес і вплив гібридних загроз.

Сучасні виклики та нові вимоги до військових фахівців

У контексті сучасних загроз, особливо гібридного характеру, колектив авторів під керівництвом Н. Пазюри [1] виділяє низку ключових вимог до військових професіоналів:

- орієнтація на досягнення конкретних позитивних результатів як на особистому, так і на підроздільному рівнях;
- здатність застосовувати науково обґрунтовані методи і сучасні технології для розв'язання професійних завдань;
- високий рівень мотивації до безперервного саморозвитку та інноваційної діяльності.

В. Ковтун [2] підкреслює, що незважаючи на динамічні зміни у стратегіях ведення бойових дій і суспільних процесах, базові вимоги до офіцерів залишаються незмінно високими. Військова освіта має забезпечувати розвиток у майбутніх офіцерів аналітичного мислення, творчості, здатності приймати відповідальні рішення та конструктивно працювати в команді.

Законодавчі та етичні основи офіцерської підготовки.

Підготовка офіцерського корпусу України здійснюється на підставі низки нормативно-правових документів на національному та міжнародному рівнях. В першу чергу, це Закон України «Про Збройні Сили України», який визначає основні принципи організації військової служби, функції Збройних сил та вимоги до рівня підготовки військовослужбовців. Згідно зі статтею 11 Закону України «Про Збройні Сили України», діяльність військових повинна базуватися на принципах верховенства права, законності, гуманності, поваги до прав і свобод людини, а також на формуванні патріотичних почуттів і дотриманні військової дисципліни. Ці принципи є запорукою морально-психологічної стійкості офіцерського корпусу, яка забезпечує ефективність бойових дій, підтримання порядку в підрозділах та відповідність поведінки військових міжнародним нормам.

Висновки. Морально-психологічна підготовка майбутніх офіцерів є ключовим елементом формування професійного офіцерського корпусу, спроможного ефективно діяти в умовах багатонаціональних операцій відповідно до стандартів НАТО. Вона повинна базуватися на цілісному підході, що передбачає розвиток психологічної стійкості, лідерських якостей, гнучкого мислення та здатності адаптуватися до сучасних викликів, зокрема збройних конфліктів і гібридних загроз.

Враховання нормативно-правових вимог України та стандартів Альянсу забезпечує послідовність і системність підготовки, підвищуючи готовність офіцерів до виконання завдань у широкому спектрі ситуацій – від локальних конфліктів до миротворчих місій.

У сучасних умовах безпеки безперервне удосконалення морально-психологічної підготовки та її адаптація до новітніх викликів і технологій мають стати пріоритетом як для військової науки, так і практики. Це сприятиме зміцненню обороноздатності держави та гарантуванню безпеки її громадян.

Джерела.

1. Пазюра Н., Новікова Т., Діденко О. Особливості військово-професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони у провідних країнах Азії. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки.* 2020. №3 (22). С. 159-176.
2. Ковтун В. М. Особливості професійної підготовки персоналу Берегової охорони Сполучених Штатів Америки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки.* 2013. № 3. С. 121-128.
3. Закон України «Про збройні сили України». *Відомості Верховної Ради України (ВВР).* 1992. № 9. Ст. 108; ред. від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1934-12#Text> (дата звернення: 28.11. 2020).

Юлія Боруцька

Кандидат геологічних наук, доцент

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Зінаїда Живко

Доктор економічних наук, професор

Українська державна льотна академія

ФОРМУВАННЯ ЕКОСВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АГРОТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах глобальних екологічних викликів важливим завданням є формування екоосвідомості населення, що передбачає відповідальне, раціональне ставлення до збалансованого використання природних ресурсів, впровадження принципів екологічної етики та підтримання сталого способу життя. Одним із ефективних механізмів для досягнення цієї мети є агротуризм, який, поєднуючи туристично-рекреаційну діяльність із традиційним сільським господарством, сприяє екологічному просвітництву, популяризації екоосвідомого способу життя та розвитку сталих видів туризму.

Агротуризм може стати платформою для екологічного виховання, адже він, як складова сільського зеленого туризму, передбачає інтеграцію туристично-рекреаційної індустрії зі сільськогосподарським виробництвом та використанням природних ресурсів. Основними екологічними аспектами агротуризму є:

- популяризація екологічно чистого землеробства – туристи, відвідуючи агросадиби, мають змогу ознайомитися з принципами органічного господарювання, використанням альтернативних джерел енергії та методами збереження біорізноманіття;

- залучення туристів і місцевого населення до екологічних практик – гості разом із представниками місцевих громад можуть брати участь в екскурсіях екотуристичними маршрутами та екологічними стежками, висадженні дерев, догляді за тваринами, збиранні врожаю, що сприяє формуванню усвідомленого ставлення до природи;

- зменшення екологічного сліду – в агротуристичних садибах часто використовуються енергоефективні технології, екологічно чисті будівельні матеріали, мінімізація твердих побутових відходів через компостування та сортування сміття.

Розвиток агротуризму дозволяє реалізовувати екопросвітництво не лише серед туристів, а й поміж місцевого населення, сприяючи зміні екологічних пріоритетів громади. Формування екоосвідомості через агротуризм відбувається за такими напрямками:

- підвищення екологічної культури населення – туристи отримують знання про екологічні практики, збереження природних ресурсів та раціональне природокористування, що мотивує їх змінювати власну поведінку;

- розвиток відповідального споживання – популяризація здорового органічного харчування, локальних продуктів та екологічного фермерства сприяє зменшенню використання мінеральних добрив і підтримці місцевих виробників;

- вплив на місцеві громади – успішні агротуристичні проекти, зокрема й зі залученням міжнародних коштів, спонукають громади впроваджувати принципи сталого розвитку, зменшуючи антропогенний вплив на природу та підвищуючи якість життя [1-3].

Агротуризм відіграє важливу роль у реалізації цілей сталого розвитку, запропонованих ООН. Він поєднує економічні, екологічні та соціальні аспекти. Популяризація агротуризму вносить свою лепту в створення нових робочих місць, сприяє диверсифікації сільської економіки та підтримує малий і середній бізнес-дестинацій. Використання екологічно чистих технологій, відновлення природних екосистем та збереження агроландшафтів впливає на зниження негативного впливу на довкілля. Збереження культурних традицій, інтеграція місцевих громад у туристичний процес та підтримка локальних виробників зміцнюють соціальну згуртованість (рис. 1).

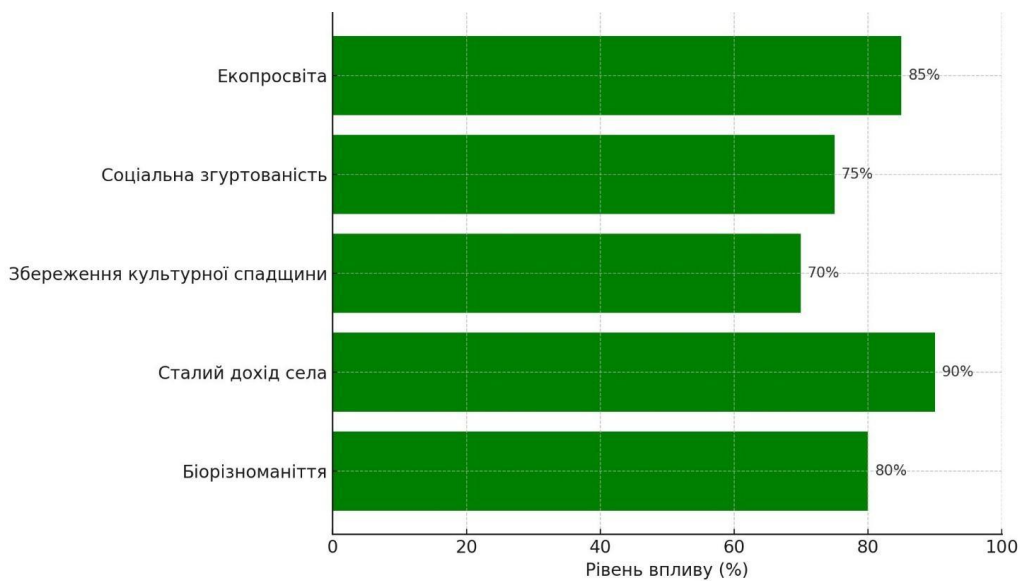

Рис. 1. Вплив агротуризму на складові сталого розвитку

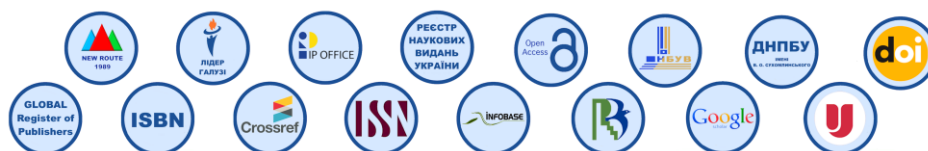
Формування екосвідомості населення через призму агротуризму є важливим напрямом екологічної політики та сталого розвитку. Завдяки взаємодії туризму, сільського господарства та екологічного просвітництва, цей вид діяльності сприяє раціональному споживанню ресурсів, відповідальному ставленню до природи та зміцненню соціально-економічного потенціалу сільських територій. Варто наголосити, що майбутній розвиток агротуризму відіграє свою вагомую роль і в повноцінному відновленні окупованих територій України, адже дозволить не лише зберегти унікальні природні ресурси, історико-культурну спадщину, фольклор, традиції, звичаї, автентичність, а й сприяти гармонійному поєднанню екологічних і соціально-економічних пріоритетів у громадах.

Джерела.

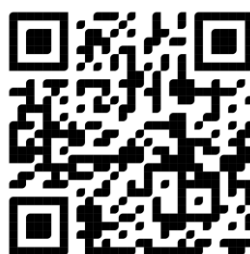
1. Borutska, Y., Dydiv, I., Krupa, O., Hryhorieva, L., & Sylkin, O. (2024). Methodology And Application of Innovative Technologies to Ensure Sustainable Development: Formation of Eco-Awareness Through the Prism of Ecotourism. *Journal of Ecohumanism*, 3(4), 1357-1367. <https://doi.org/10.62754/joe.v3i4.3666>.
2. Боруцька Ю., Крупа О., Стойко Н. Шляхи еволюції агротуристичних кластерів як перспективного напрямку розвитку туристичної сфери та сільського господарства. *Аграрна економіка*. 2021. Т. 14. №3-4. С. 64-73.
3. Живко З. Б., Боруцька Ю. З., Рій М. М. Чинники розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Економіка та суспільство*, 25/2021. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-25>.

Наукове видання
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК™
Збірник наукових праць
Випуск 58
ISSN 2305-9869 (print), ISSN 2709-1287 (online)
DOI: 10.61718/sgv
Видання змішаними мовами
Відповідальний секретар – Кучина Т. І.
Формат 60x90 1/8, А4
Гарнітура «Times New Roman»
Авторські аркуші – 3,8
Creative Commons Attribution License CC BY

Видавець СГ НТМ «Новий курс» (наукова установа)
Пр. Перемоги, 77, оф. 179, м. Харків, 61174, Україна
Тел.: +380500301905, +380962250903
Telegram, Viber: +380970440309
Сайт: www.newroute.org.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції:
ДК № 8013 від 22.11.2023
Зареєстровано у Global Register of Publishers
Ідентифікатор видавця 7886
Зареєстровано у Crossref із власним префіксом 10.61718

Запрошуємо
Національна академія наук і мистецтв України
www.newroute.org.ua/nanmu

Наші видання

Збірник «Соціально-гуманітарний вісник»™
www.newroute.org.ua/sgv
Журнал «Креативний простір»™
www.newroute.org.ua/crp
Часопис «Нотатки сучасної науки»
www.newroute.org.ua/nsn
Журнал «Advanced top technology»
www.newroute.org.ua/att
Коллективна монографія www.newroute.org.ua/kmnk

Наші пропозиції

Підвищення кваліфікації www.newroute.org.ua/pkv
Видавництво www.newroute.org.ua/pub

Приєднуйтеся

Підписка <http://surl.li/vvfqkr>
Фейсбук-сторінка www.facebook.com/newroute1989
Телеграм <https://t.me/newroute1989>
Інстаграм www.instagram.com/newroute1989
Вайбер <http://surl.li/nbtqz>
X <https://x.com/newroute1989>
Фейсбук-група www.facebook.com/groups/secnr

Наші конкурси

Творчі конкурси www.newroute.org.ua/art
Наукові конкурси www.newroute.org.ua/sci

Будемо раді подальшій співпраці!

НОВИЙ КУРС • WWW.NEWROUTE.ORG.UA
НАНМ УКРАЇНИ • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/NANMU
ISCU «PROTON GLOBAL» • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/PROTON

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА НАУКОВО-ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ «НОВИЙ КУРС»
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ «СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК»™
ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ «НОВИЙ ТЕАТР»™
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-CREATIVE UNIT «PROTON GLOBAL»

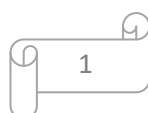
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

ПРОГРАМА НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(3-5 серпня 2025 року)

Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау

УДК 001
С89

Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства: програма науково-практичної конференції (3-5 серпня 2025 р., Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау) / НАНМ України, СГ НТМ «Новий курс», ЗНП «Соціально-гуманітарний вісник»™, ТМ «Новий театр»™, ISCU «Proton Global». – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2025. – 5 с.

Опубліковано на основі ліцензії Creative Commons Attribution License

- © НАНМ України, 2025
- © СГ НТМ «Новий курс», 2025
- © ЗНП «Соціально-гуманітарний вісник»™, 2025
- © ТМ «Новий театр»™, 2025
- © ISCU «Proton Global», 2025

ОРГАНІЗАТОРИ

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-creative Unit «Proton Global»

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Кучин Сергій Павлович, головний редактор, доктор економічних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України
Акіншина Ірина Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент
Березовська-Чміль Олена Борисівна, кандидат політичних наук, доцент
Внукова Ольга Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент
Гетьман Ірина Анатоліївна, кандидат технічних наук, доцент
Гришко Світлана Вікторівна, кандидат географічних наук, доцент
Доброер Наталія Вікторівна, кандидат культурології, доцент
Дубовик Наталія Анатоліївна, кандидат політичних наук, доцент
Єрошенко Олена Віталіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент
Калініна Ольга Сергіївна, кандидат культурології
Карпинський Борис Андрійович, доктор економічних наук, професор
Кислюк Любов Вікторівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
Кожедуб Олена Василівна, кандидат соціологічних наук, доцент
Коробчук Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент
Кучин Павло Захарович, заслужений артист України
Кучина Тетяна Ігорівна, відповідальний секретар, магістр з маркетингу
Мкртчян Оксана Альбертівна, доктор педагогічних наук, професор
Пашкова Надія Ігорівна, кандидат філологічних наук, доцент
Підлісна Ольга Вікторівна, кандидат мистецтвознавства, доцент
П'ятакова Галина Павлівна, доктор педагогічних наук, професор
Рассомахіна Ольга Андріївна, кандидат юридичних наук, доцент
Сафонова Наталія Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент
Стефанишин Олена Василівна, кандидат історичних наук, доцент
Сторож Олена Василівна, кандидат психологічних наук, доцент
Тарасюк Лариса Сергіївна, доктор філософських наук, професор
Федоренко Микола Олександрович, кандидат філософських наук, доцент
Харченко Артем Вікторович, кандидат історичних наук, доцент
Хожило Ірина Іванівна, доктор наук з державного управління, кандидат медичних наук
Ціватий Вячеслав Григорович, кандидат історичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України
Шевчук Інна Володимирівна, доктор наук з державного управління, професор
Шептуха Олена Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент
Штулер Ірина Юрївна, доктор економічних наук, професор

ПРО КОНФЕРЕНЦІЮ

За результатами проведення конференції та оприлюднення рукописів, учасники отримують електронний сертифікат (30 годин – 1 ECTS credits). Сертифікати оприлюднюються на сайті видавця (згідно Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800). За результатами проведення конференції оприлюднюється наукове періодичне видання «Соціально-гуманітарний вісник». Розміщення публікації автора у виданні є підтвердженням участі автора у конференції. Публікація у виданні є науковою працею, яка опублікована у вітчизняному електронному науковому періодичному виданні та підтверджує апробацію наукових досліджень автора.

ТЕМАТИКА КОНФЕРЕНЦІЇ

Освіта, фізична культура і спорт
Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Соціальні науки, журналістика та інформація
Бізнес, адміністрування та право
Природничі науки, математика та статистика
Інформаційні технології, інженерія, виробництво та будівництво
Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
Готельно-ресторанна справа, транспорт, туризм та рекреація
Безпека, правоохоронна діяльність та оборона

УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Скрипка Катерина Сергіївна

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИЦІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Зубай Юрій Миколайович

КОМПОЗИТОР «ДРУГОГО РЯДУ» ЯК ЯВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Ірина Лисенко

КЛУБНА СИСТЕМА ЧИ СИСТЕМА КЛУБНОЇ РОБОТИ У СПОРТІ: ТЕРМІНОЛОГІЧНА
ТОЧНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Стецюк Юрій Олегович

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Котик Любов, Чемерис Вікторія

СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ ПІДГАСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Швед Олександр Вікторович

ВПЛИВ РЕФЛЕКСИВНИХ ПРАКТИК НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Kukharska Liliia

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF SUPPORTING THE YOUNG
GENERATION OF UKRAINE IN CONDITIONS OF WAR

Kosiuk Oksana Mykhailivna

NON-FICTIONAL CREATIVITY ON THE MARGINS OF AESTHETICS AND COMMUNICATION

Васильєв Євгеній Вікторович (архімандрит Діонісій)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ЕТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ВІДПОВІДІ
СУЧАСНОГО БОГОСЛОВ'Я

Вагерич Василь Васильович

ЗВУКОВИЙ ПРОСТІР ВІДЕОГОР ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Dankevych Nina Ivanivna, Hornostaieva Kateryna Oleksandrivna, Dankevych Artem Serhiyovych

HEAT STRESS IN THE POULTRY INDUSTRY (A LITERATURE REVIEW)

Павлик Мар'ян Тарасович

ЖАНРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИПУСКІВ НОВИН В ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ
МАРАФОНІ «ЄДИНІ НОВИНИ»

НОВИЙ КУРС • WWW.NEWROUTE.ORG.UA
НАНМ УКРАЇНИ • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/NANMU
ISCU «PROTON GLOBAL» • WWW.NEWROUTE.ORG.UA/PROTON

*Бірук Ірина Дмитрівна, Сініцина Олена Валеріївна, Пашкевич Віктор Володимирович,
Шолопак Петро Васильович, Пасевич Анатолій Михайлович*
ВАЖЛИВІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ТРЕНУВАННЯХ З ТЕНІСУ НАСТІЛЬНОГО
СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Чересюк Дмитро Олександрович

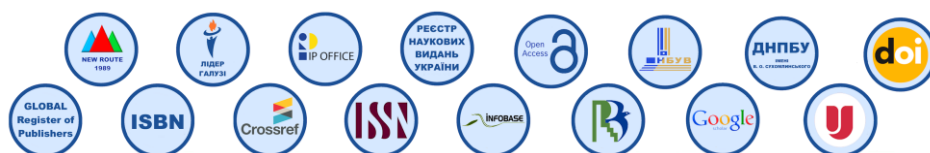
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ІНТЕГРАЦІЇ В НАТО

Юлія Боруцька, Зінаїда Живко

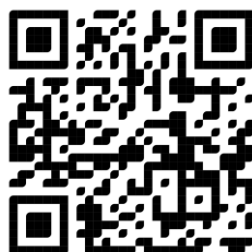
ФОРМУВАННЯ ЕКОСВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АГРОТУРИЗМУ В
КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-
ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА
Програма науково-практичної конференції
(3-5 серпня 2025 року)
Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
Видання змішаними мовами
Електронне видання
Відповідальний секретар – Кучина Т. І.
Формат 60x90 1/8, А4
Гарнітура «Times New Roman»
Авторські аркуші – 0,2
Опубліковано на основі ліцензії
Creative Commons Attribution License

Видавець СГ НТМ «Новий курс»
Наукова установа
Пр. Перемоги, 77, оф. 179, м. Харків, 61174, Україна
Тел.: +380500301905, +380962250903
Telegram, Viber: +380970440309
Сайт: www.newroute.org.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції:
ДК № 8013 від 22.11.2023
Зареєстровано у Global Register of Publishers
Ідентифікатор видавця 7886
Зареєстровано у Crossref із власним префіксом 10.61718

Запрошуємо
Національна академія наук і мистецтв України
www.newroute.org.ua/nanmu

Наші видання

Збірник «Соціально-гуманітарний вісник»™
www.newroute.org.ua/sgv
Журнал «Креативний простір»™
www.newroute.org.ua/crp
Часопис «Нотатки сучасної науки»
www.newroute.org.ua/nsn
Журнал «Advanced top technology»
www.newroute.org.ua/att
Коллективна монографія www.newroute.org.ua/kmnk

Наші пропозиції

Підвищення кваліфікації www.newroute.org.ua/pkv
Видавництво www.newroute.org.ua/pub

Приєднуйтеся

Підписка <http://surl.li/vvfqkr>
Фейсбук-сторінка www.facebook.com/newroute1989
Телеграм <https://t.me/newroute1989>
Інстаграм www.instagram.com/newroute1989
Вайбер <http://surl.li/nbtqz>
X <https://x.com/newroute1989>
Фейсбук-група www.facebook.com/groups/secnr

Наші конкурси

Творчі конкурси www.newroute.org.ua/art
Наукові конкурси www.newroute.org.ua/sci

Будемо раді подальшій співпраці!

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/001

Dankevych Artem Serhiyovych

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЕКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»^{TM}
Творча майстерня «Новий театр»^{TM}
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/002

Dankevych Nina Ivanivna

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС*

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

C/2025/58/003

Hornostaieva Kateryna Oleksandrivna

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції
«Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства»,
3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»
№ 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми
самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЕКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»^{TM}
Творча майстерня «Новий театр»^{TM}
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

C/2025/58/004

Kosiuk Oksana Mykhailivna

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС*

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

C/2025/58/005

Kukharska Liliia

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/006

Бірук Ірина Дмитрівна

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv

- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*

Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/007

Вагерич Василь Васильович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/008

Васильєв Євгеній Вікторович (архімандрит Діонісій)

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції
«Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства»,
3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»
№ 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv

- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми
самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/009

Зінаїда Живко

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/010

Зубай Юрій Миколайович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЕКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»^{TM}
Творча майстерня «Новий театр»^{TM}
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/011

Ірина Лисенко

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЕКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/012

Котик Любов

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/013

Павлик Мар'ян Тарасович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/014

Пасевич Анатолій Михайлович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/015

Пашкевич Віктор Володимирович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЕКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/016

Сініцина Олена Валеріївна

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЕКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/017

Скрипка Катерина Сергіївна

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції
«Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства»,
3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»
№ 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми
самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/018

Стецюк Юрій Олегович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/019

Чемерис Вікторія

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/020

Чересюк Дмитро Олександрович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції
«Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства»,
3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»
№ 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми
самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/021

Швед Олександр Вікторович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/022

Шолопак Петро Васильович

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

СЕРТИФІКАТ

С/2025/58/023

Юлія Боруцька

Підтверджується:

- участь у науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства», 3-5 серпня 2025 року, Україна, м. Харків, Німеччина, м. Циттау
- публікація у науковому періодичному виданні Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник» № 58, ISSN 2709-1287. DOI: 10.61718/sgv
- підвищення кваліфікації шляхом індивідуальної форми самоосвіти та неформальної освіти

*Досягнуті результати підвищення кваліфікації:
розвиток загальних та спеціальних компетентностей
з метою забезпечення якості освіти та професійного розвитку.*
Форма участі: інституційна. Обсяг: 30 год. / 1 кредит ЄКТС

Національна академія наук і мистецтв України
Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»
Збірник наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»™
Творча майстерня «Новий театр»™
International Scientific-Creative Unit «Proton Global»
www.newroute.org.ua
info@newroute.org.ua

05.08.2025

Відповідальний секретар, Тетяна КУЧИНА

